

دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی

ئاراس

زنجیرهی رۆشنبیری

خاوهنی ئیمتیاژ: شهوکهت شیخ یهزدین

سه‌نووسەر: به‌دراڤ نه‌همه‌د هه‌بیب

* * *

کتیب: به‌رصیصی عابید

دانانی: فهقی ته‌یران

بلاو کردنهوهی: عبدالرقیب یوسف

بلاو‌کراوهی ئاراس - ژماره: ٦٣

به‌رگ: شکار شیخ عه‌فان نه‌قشبه‌ندی

نووسینه‌کانی به‌رگ: خو‌شنووس محهمه‌د زاده

پیت لێدان: ئەمیر داود

هه‌له‌بژیری: شیرزاد فهقی ئیسماعیل

چاپی یه‌که‌م - چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده

هه‌ولێر - ٢٠٠١

له‌ کتیبخانه‌ی به‌رپوه‌به‌رایه‌تی گشتی رۆشنبیری و هونه‌ر

ژماره (٢١٨) ی سالی ٢٠٠١ ی دراوه‌تی

* * *

فه‌قی ته‌یران
به‌رگ
به‌رصیصی عابید

بلاو کردنهوهی:

عبدالرقیب یوسف

پيشه کی

کتیبیا (به رصيصی عابد) کتیبه کا بهادارا شاعیری مہزن فہقیبی تہیرانہ وہک کتیبیا شیخی صہنعانی و خانئی دم دم لئی وہکووان ب ناٹ و بانگ نہبویہ و من گوہل ناٹئی فئی کتیبی نہببو پیش کو ٹہٹ دنکہ (نوسخہ) بکہفیتہ دستئی من دہیفا تہموزا (۱۹۷۷) دا کو برای ہیژا مہلا خہلہفئی بافہیی بییکو نہو شہسواری کہلہپورا کوردی بہ د کوردستانا باکوردائے دنکہ دا یہ من دوی گہرانا منا کہلہپوری و شوینہواری د ولایہ تا ماردین و سیرت (سعدرد) و دیار بہکر و بدلیس و موش و وانئی دا ژ کوردستانا باکور. ٹہٹ دنکہ د سالا (۱۹۶۹) دا ہاتیہ نفیساندن ژ نالیئی (محمد علی کہفشنی) قہ ہہر دوی گہرانی دا ل گوندئی (خرابی شہرف) یا کو دکہفئی روژ ناٹایا باژاری (ہہزہخ) ئ ژ ولایہ تا میردینئی ابراہیم و طاہر ژ کورین رحمتئی (مہلا محمد نجیم) ئ بافہیی د کتیبہ کی تورکی دا ناٹئی کتیبیا به رصيصی عابد پیشانی من دان پیشیا کتیبی کہ تیو و ناٹئی دانہر (مؤلف) ی نہ ما بو گوتن ٹہٹ کتیبیا ہہ یا (مینورسکی) یہ و ہاتی بہ و ہرگہراندن بو سہر ٹہ زمانئی تورکی و یان گوتن دانہرئی وئی ناٹئی فئی کتیبیا فہقی تہیران ژ کتیبہ کا مینورسکی و ہرگرتی بہ ژ فئی پیٹھ من ناٹئی فئی کتیبی د توژیدہراندانہ دیتی یہ.

د وئی گہرانا بہرفرہہ دا من گہلہک پرسا کتیبیا به رصيصی عابد کر لئی کہس نہگوت دنکہ ل جہہ کی ہہیہ. پاش کو ٹہ زقریم ژئی من نامہ نقیسین بو فئی نالیئی و وی نالیئی د نیٹف و ژ دہرفہ یا ولاتی دا لئی دیسان مہ تو سالوخین دنکہ کی دیتر نہزانی لہورا من چاپکرنا فئی کتیبی پاش ئیختست چکو من دقیا ہندہک دنکین دیتر ب دستئی خوہ بیخم و ہہمیان بہرامبہر ہہٹ بکہم د توژاندن (تحقیق) و بلاٹ کرنا فئی کتیبیا دستتیس دا. لئی د روژناما (ہاوکاری) ژمارا (۴۴) و د روژا ۲/۱۰/۱۹۷۸ دا بو جارا ئیکئی من ب کورتی بہحسا فئی کتیبی کر و چہند مالکہ بہک من ژئی بلاٹ کر پاشی رحمتئی صادق بہاء الدین د کتیبیا خوہ دا (ہوزانفانیت کورد) روپہرا ۲۱۶ دا یا کو د سالا ۱۹۸۰ دا بلاٹ کری - ہندہک ژ وئی گوتارا مہ و ہرگرتی یہ لئی گوتی بہ

ناٹئی «به رصيصی» د ہندہک ژیدہرین کوردیدا ہاتی یہ نہمازہ جہلادہت بہدرخانی د گوتارا (کلاسیکین مہ) د (ہاوار) ہژمارا (۳۳) د سالا ۱۹۴۱ دا.

د گوٹارا (نوسہری کورد) خولی دووم ژمارہ (۲) سالی ۱۹۷۹ من گوٹارہ کی باش د بارا فئی کتیبی دا بلاٹ کر لئی مہ ہندہک خہلہتی کرن کو مہ گوت (سیسہ بان) ژئی یا فہقیبی تہیرانہ د چاخہک دا کو ناٹئی (خالدئی زیباری) د دویمایہ وئی دا ہہیہ ہہروسا کو مہ گوتبو (ہہسپی رہش) ژئی یا تہیرانہ.

پاش بلاٹ کرنا وان دوو گوتاران برای بہریتز کاک محسن ناوارہ ژ من خوہست بہ فوتوکوپئی دنکہک یا فئی دستتقیسی بدہمی ہہتا ہہلبہستہ کی د بارا به رصيصی عابیدا بہونئی ئیتر دنکہ کم دایہ پیئی و ٹہو ژئی ہہلبہستہک چیکر و بلاٹ کر.

وہاتیہ زانین کو ٹہٹ دستتقیسیہ نایاب و بہادارہ.

بابہتا گوتنہ ٹہو دنکا محمد علی کہفشنی دنکا خوہ ل بہر نقیسی بہحس نہکرہ میژویا نقیسینا وئی ہہبویہ یان نہ من ژ مہلا خہلہف خوہست ل وئی دنکی بگہرئی و لئی گہرا لئی تشتہک ژئی نہزانی.

د دویمایہی دا گہلہک سوپاسا محمد علی دکہم ہہکہ زیندوبی و گہلہک رحمتئی بو وی دخازم ہہکہ چوبی بہر رحمتئی.

عبدالرقيب يوسف

۱۹۸۷/۱۱/۱۷

د بازار فقیقتیران دا

ناقئ فقه قیبتیران (محمد) ه خه لکئ (مکنسی) یه ههر وه کو بخو نسبه تا «مکسی» ژ بو خو نفیسی یه د شان هردو کتیبین خوه دا بهر صیصی عابد و وشیتخی صنعانی. بازار می مکنسی ژی د که قئ جهه کی پر شاخ و چیا د باشورا به حرا وانئ (گولا وانئ) دا و نهو مه لبه ندی یه کی که ژ ناحیبتن قهزا (خه سخیرئ - بهرواری) ژ ولایه تا سپرت (سعد) ئ ژ کوردستانا باکور و هه ندئ جار ژی ل سهر ولایه تا (وان) ئ یه.

تیران دنیف بهینا سه دی شازده و حه قده هئ دا ژیاوه و د ساللا ۱۰۴۱ کوچی (۱۶۳۱/۱۶۳۲ز) دا زیندو بویه چکو ئه ف میژوویه یانی ئه ف تاریخا هه د دویمه هیکا قه سیدا خوه (دلو رابه دلو رابه) دا ئینایه و میژوویا وه فات کرنا وی هه تا نهو نه هاتی به زانین.

ژ بهر وی کو خه لکئ مکسی بویه پی دچی ل (مه دره سا میر حسن وه لی) خوه ندی یاکو دکه قئ نافرستا بازار می مکسی دا یاکو د سه دئ شازده هئ دا میر حسنئ میرئ مکسی ئا فا کری بیکو به حسا وی د شه ره فنا می دا هاتی به (د به حسا میرنشینیا مکسی دا) ئه ف مه دره سا هه یه کی که ژ مه دره سین ب نا ف وبانگ و (بدیع الزمان سعیدئ نورسی) ژی تیدا خوه ندی به و زانایین مه زن ژ جهن مکسی رابونه وه ک علی تهره ماخی

فه قیقتیران ل جزیری

د ساللا (۱۰۳۱ کوچی = ۱۶۲۱ زابینی) دا فه قی و مه لایئ جزیری (مه لا احمدئ جزیری) پیک فه شعره ک دانینه و پیک فه ناخافتنه کی شعری (محاوره شعریه) وهردو وی چاخی ل نک هه ف بونه ل باژاری جزیری (جزیرا بوتان) یانی نه کو هردو ژه هه ف دور بونه و ژ دورقه ههر یه ک قه سیدا خوه ژ بو پی دیتر شاندى به.

وباشئ هردو وان یان یه ک ژ وان و یان خه لکین دیتر هردو شعر تیکه ل

هه ف کرنه چکو ههر یه ک ژ فه قی و مه لا په یقه ک ژ که رتک یان ژ دویمه هیا که رتکا پی دیتر د ئه ولئ که رتکا خوه یا پاش وی که رتکئ دو جار یانی (اعاده) کره و گه له ک ژ که رتکین ههردوان وهانه. مه علومه ژی فه قی د پیتشدا ده ست پی کری به و ئه گهر ل نک مه لایئ نه بیبا چهوا په یقه ک ژ که رتکین مه لایئ دو جار دکر فه قی وی میژوویا مه گوتی وها دقئ که رتکا قه سیدا خوه دا ئینایه:

برینداری عشقئ مه دورم ژ سها بهان
دزائم مه دداحئ کیمه د هه زار و یهک و سهان
ئنا خاهئ (مه لئ) مه ل هه مو ئرض و جهان

مه ئه ف قه سیدا پیکه یا فه قه و مه لا بلا ف کری به د (دیوانا کرمانجی روپه را ۳۰-۴۲) دا ساللا ۱۹۷۱ دا.

ئیدی نه دوره هه که فه قی ل جزیری خوه ندی و هه که دوی سالی دا ل بهر خوه ندی ژی بی دبی وی چاخی موسته عیده کی باش بوی یان ب سهر دان چوبئ، و دقئ بزاین ژی کو ساللا پیتشیا وی کتیبیا خوه یا کوردی و ب شعر (شیتخی صنعانی) دانی بو. ژ بهر قئ یه کی هزارا من زیده تر بو وی یه کی دچی کو فه قی وی چاخی نه ل بهر خوه ندی بویه وه کو یانی خوه ندن تمام کری بو ویان ژی ده ف ژئ بهر دابو بی وه کو ئیجازه وه رگرتبئ. ئهوا بابه تا گوتنه دو جار ناقئ (جزیری) دقئ قه سیدئ دا هاتی به لی نابی به لگه (دلیل) کو ئه و چاخی فه قی ل ویدی بی به لکو ئه و ته خلیتا هوناندنا قه سیدئ یا مه گوتی دبیب به لگه بو قئ یه کی.

فه قیقتیران و فنک

فنک نهو گونده کی بچوکه خه لکی وی ل باتی خانی د شکه فتاندا دژین چونکه گه له ک شکه فیتین که فن لی هه نه. دکه قئ سهر ته نشتا روژه ه لاتا دجله د باکورا باژاری جزیری که لها وی گه له ک قاهیم بویه لی دچاخی که فن دا باژار بوه و سوره وای بهر فره بویه و نهوژی هنده ک پارچین وی به بلندی چهند مه تره کی مسانه ده حلا فنک ب نا ف و بانگه ناقئ (پنیاکا) د نیف باژارین

مه دره سا فه قیبه تهیران له فنک

چاخنی میرنشینا (بهژنوی) یا کو دپیشیا د سه دئی دهی زایینی دا و د چاخنی دهوله تا دوستکیا کوردی دا ب هیز بو لی د سه دی شازدهی زایینی دا میرین جزیری میریتا هی ژوان ستانندن نه دوره ئه و قه برین نقیساندن و رسمین خه نجه ران ل سهر کیلین وان هه بی دقئی مه دره سی دا هنده کی ژ تاریخا مه دره سا فه قه بی تهیران روهن بکن و نه دوره کیلین میرین بهژنویان بن ئیدی دبی فه قی لقی مه دره سی دا خوهنده بی یان مایی.

خلوتاهه قه بی تهیران

ل فنکی «خلوته فه قه بی تهیران» ژ هی هه به خه لکی فنک ژ من را گوتن فه قی دوی خلوته تی دا طاعه تی خودی کری به یا کو دبه ره کی مه زندایه ل (بیرما فتاح به گئی) دا لی ژ به ریا مه دهه کی له هیه کی مه زن رابو ئه و به ره قولبانه سهر روی و ی و ده قی خلوته تی که تی به سهر عه ردی. من ئه ف خلوته ته نه دیت چکو ئی قاربا روژا سیزدهی بو من گوتن لی من گور و خلوته تا (شیخ مه مۆ) دیت د باکورا گوندی فنکی دا یا کو نهو کیم تره ژ بیست مالانه و هه می ژی دشکه فتاندا نه

(کار دوخیان) دا هاتیه ژ ولاتی (کوردوئین) د سالا (۴۰۱) پیش زایین ژ ئالین (کزینیفون) فه. دچاخنی دهوله تا (ئهشکانی) دا کو کوردستان د ژیر حوکمی ویدا بو د (۱۲۷ پ.زا - ۲۲۷ پ.زا) فنک مه لبه ندی بوتان بو چونکه ل سی جهان په یکه ل سهر که فرین وئ کۆلینه. پاش ئیسلام دهوری ههشت سه د سالان جهی میرنشینیا بوتان بو و میرین (بهژنوی) کو ب عه ره بی (بشنوی) هاتیه ژ (مهرا) یان حوکوم له بوتان دکرن پاشی بنه مالا (نازیزان) ل جزیری حوکوم ژ بهژنویان ستاند.

فه قیبه تهیران مه دهه کی ل فنکی مایه و هه تا نهو ئه ف ئاخافتنه د نیف خه لکی وئ و مه لایین بوتاندا بلاقه و من دوو مه دره سین که فن د روژا سیزدهی ته موزا (۱۹۷۷) دا ل فنکی دیت کو یه ک ژ وان بناقی و یقه یه و مه لا خه له فی بافه بی و سهیدا مه لا عبدالرحمنی خه نده کی و مه لا احمدی برای من دگه ل من بون له و سه فه ره ی فنک دا.

مه دره سا فه قیبه تهیران

ره حمه تی سوفی عه بدالرحمنی کورد په ره ری که ره شی (که ره شازی هه ر ژ فنکی به) و هنده ک ژ خه لکی فنک ئه م برین سهر ئاساری مه دره سه یه کی که فن و گوتن ئه فا هه ب ناقی «مه دره سا فه قه بی تهیران» فه به و ل قیدی مایه کو ئه فه وینا ویته (ویتنه)

ئاساری مه دره سی یه کسه ره دکه قی ژیر چیا بی که لها فنک و ل نک دیواری ژ وژ ئافا ژ سورها فره و ل هندافا روبرای دجله و دنیف به ینا هه ردواندا ده حلک (باغ و بوستان) هه نه کو دجهی خانینین باژاری که فن دا هاتنه درست کرن. درتیا هی مه دره سی (۴۷م و ۶۰ سم)، په حنا هیوئی ۲۴م و ستوریا دیواری وئ (۱,۵۰م) ژ که قری رهش و سپی و کلسی هاتی به ئا کرون و ده رگه بی ویتا بچوک د دیواری نک سورهی فه مایه لی ده رگه بی وئ یا مه زن کو نه دوره ل روژه لات پی نه مایه و هوده یه کی ب گومبه ت د کوژی باکور دا مایه.

ئه ف مه دره سا هه گه له ک که فنتره ژ چاخنی فه قیبه تهیران و ب هزرا من دگه هی

ټه څلوه ټه شکه فته کی بچوکا دو دهري به ابن الاثير گوتی به شیخ مه مۆ (شیخ محمد مکه البشنوی) د سالا (۴۰۰ ک = ۱۰۰۹) زایین دا مریه .

ته ماشه بهرگی ۱ رویهر ۱۲۷ بکه ژ اللباب فی تحریر الانساب په یشا «البشوی». مایینا ناڅی زیاره تا شیخ مه مۆ و گورا شیخ مه مۆ و څلوه تا شیخ مه مۆ هزار و هشت سال ژ بهریا نهول نک خه لکې فنک دین پشت راست بون ژبو مروڅ کو بیړیې ټا خافتنن خه لکې وئ دبارا فه قهې طهیران و مه درسه و څلوه تا وی ژی راسته و هروسا «طاوکا فه قهې طهیران» ژی هه یه یاکو داره کا طاوکا مه زنه د ژیر مه درسه و ل سهر دهڅی ریبا گشتی نیزیک قه راغی دجله . مه لا و فه قه دبیزن فه قهې طهیران دژیر څی طاوکې دا نقیسین کر به و هه رچی فه قیې د ژیر ویدا مه شقی بکه خه تی وی سپه حی دبی .

من ژ سه یدای خوه رحمه تی (سه ید علی) ئ فنکی بهیستی به بیکو ژ مه زنتین مه لا و زانایین جزیر و بوتان بو و خودانج دیوانه کا شعری و چند ته نلیفه کی یه دگوت فه قهې طهیران ل (فنک) ئ کتیباً خوه (قه ولی خانج دمدم) دانج یه پاش کو خانج دمدم د خه ونا خوه دا دیتی به و ژیرا گوتی یه مه ژی خزمه تا ئیسلامه تی کر یه (یانی شه ری شیعان) کر یه و تشته کی ل سهر مه بنقیسه ټه و جا فه قی خانج دمدمی دانج یه د بارا په هله و انیا خان و له شکه ری وی و شه ری و ایچ گران بیکو دگوهی فه قی و کورداندا دزنگی . شک نینه کو سه ید علی ئ فنکی ټه ټا خافتنه ژ مه لا و زانایین به راهیا خوه بهیستی به .

هروسا دنیتف مه لا و فه قیې بوتاندا بلاڅه کو فه قیې تهیران ل فنکی ل سهر ته نیشتا دجله شعرا خوه یا ب ناڅ و بانگ (ټه ی ناڅ و ناڅ) گوتی به و محمد علی که فشنی ژی نقیسرائی به رصیصی عابد ل سهر څی شعری نقیسی به :

«قصیدا فه قی طیران دگل شطی بوتان خودی ژ وی راضی بی» لی خه لکې مکسې دبیزن فه قی ټه شعرا هه ل سهر روبرای مکسې گوتی به ل وی جهی کو ناڅی وی «گه را فه قهې طهیران» ه چاخې میری مکسې ژی عاجز بویه و ژ مکسې ده کر یه و به ری خوه دایه جهی (هیزانی) و دبیزن ناڅ وی چاخې رابو فه قه نه دکاری ده رباز بی و هختی ل گه ل ناڅی خه بهر دا . ناڅ راوه ستا و ل سه را ده رباز بو .

مه د(دیوانا کرمانجی (۱۲۴-۱۲۵) نقیسی به کو فه قی ل فنکی بویه چاخې ژنه کی رندو به ده و ژگوندی (خه نده کی) یا به رامهر فنکی بو دیتنا وی لی و هختی فه قه بجل و بهرگه کی که فنقه دیتیه ل بهرجه هڅی که تی به و گالته پی کر یه ئیدی فه قه ژی ب شعره کی ناڅیستی به وئ کو پیشاوی وئ ټه قه به «ټه ری شوخی ټه ری شه نگی» ټه ټا خافتنه ل بوتان و جزیری دا هه بویه .

بارا فه قیې تهیران و فنک مه گوتاره ک بلاڅ کر یه د گوفارا روشنبیری نوی ئیژمارا (۸۲ سالا ۱۹۸۰) دا .

فه قیې تهیران ژ گوندی (وهه زوز) یاکو نه گه له ک دوره ژ باژاری مکسې ژن هینایه و گورا وی ژی ل ویدی به . لی گوړه کی دیتر ب ناڅی گورا فه قیې تهیران قه هه یه ل گوندی (شان دیس) ئ ل جهی هیزانی چکول شان دیسی چویه بهر ره حمه تی هه وه کو مه لا خه له فه قی بافه یی دکاغه زا خودا بو من نقیسی به ل (۱۹۷۹/۷/۲۱) دا و ټه قه ژی مه لا صالحی مفتی قه زا خه سخیری ژولایه تا سیرتی (سعد) بهیستی به یانی مه سه لا فه قی و شان دیسی و دبیزن مه لا صالح مرڅه کی هیژا و زانایه و هه روا مه لا صالح گوتی به فه قی ب ټه صل خه لکی گوندی (وهه زوزه) . مه لا خه له فه قی ژیهاتی ژی ل سهر داخازیا من ژ جزیری به ری خوه دا بو گوندی (بیداری) یاکو دکه قی سهر تخوی مکسې هه تا ټه و نوسخا قه ولی ناغاووک ئ بیداری یاکو من بو وی گوتبول بیداری هه یه بده ست بیخی یان نوسخه یه کی ل سهر بگری لی مخابن ژ بهرتایی نه کاری بو ژ خه سخیری بگه هی بیداری د وان چیا و ریپن پیاده یین نه خوه شدا و زفری بو . دبارا هه بینا دو قه بران بو فه قی تهیران نه تشته کی دوره چکو گه له ک قه نجین خودی دو قه بر یان زیده تر ب ناڅی وانقه هه نه هه ریه ک د جهه کی دا وهک بابا طاهر ټه هه مدانی کو گومبه ته ک یا وی ل سهر وی گری شوینواری ئ که قتی ته نیشتا باکورا روژناڅایا باژاری (هه مدان) ه و گومبه ته کی دیترا وی ل باژاری (مه نده لی) هه یه ل نیتف باغان ل محه لا (قه له م خاج) . (کاکائی) بیپن مه نده لی دبیزن بابا طاهر ژ کوردین کاکائی بویه و گومبه تا وی گه له ک ل نک وان پیروزه زیده تر ژ کوردین دیتر و من وینا گومبه تا وی گرتیه . هه قالجی من مه لا سعیدی مکسې دبیزن من هنده که س ژ زوریه تا فه قی تهیران ل (شان دیس) ئ دیته و دبیزن ټه م ژ زوریه تا

وینه. د روژا (۱۰/۸/۱۹۷۷) کو نه ز چوم بو گوندی هیزانی کو دپیئشدا
 باژاره کی کهفن بویه هندهک ژ (سوره) و که لهاوی مانه و نه ز چوم سهر قه برا
 (سینه می) و من وینا قه برا وی گرت و حیکایه تا وی ژ خه لکین هیزانی
 وهرگرت بو من گوتن سینه م ده زگیرانا فهقی تهیران بو...

فهقی تهیران و هیشت و دانینا بهر صیصی عابد

فهقی تهیران د نیث خه لکی کوردستانا باکوردا ل مه لای جزیری و احمدی
 خانی ژی ب نافو بانگتره نافویانگی جزیریو خانی دنیث خه لکی نه خونده فاند
 نه خاسما دینداران وهک نافویانگی تهیران بلاث نینه خه لک وهک جیه و
 مه قامه کی پیروژ دانه تهیران ژ بهر قی یه کی به حس و حیکایه تین وی دناث
 واند بلاث و نهو جهین تهیران چوبی وان ژبیرا خه لکی نه چویه نه خاسما مه لا و
 فهقیان یه ک ژ وان جهان هیشت ته یانی گوندی (هیشته تا بهر سی) له بناری
 باکور ژ کیلکا سانوهی و ل باکور روژهلانا (خه سخیر) له سهر که نارئ باشوری
 روبرای ناخا شاخا هه کاربا یا کول نک هیشت ته و گهل روبرای ماسی رو دبن
 یه ک و له باشوری که لها نه رمشاتی و د روژ ناخای (کور قه ندیل) چپای بناخو
 بانگ یا نهوژی چه پهره مه حمده بهگی میری بوتان تیدا مه علومه و دنیث به ینا
 هیشته و که لها هه روهخ (هه ورهخ) دهوری سی سه عهت ری یه مه لا احمدی
 برای من کو گهل که شه زای قی ناخچی یه دبیژی ناخی راست (هیشته تا برا
 سی) نه و دبیژی (براسی) عه شیره ته ک بویه و که لها نه رمشاتی و د دهستی
 واند بویه ژ بوتان و نهو هندهک ژ برا سپیان ل هیشت ته نه وهک ژ بو قی
 مه وزوعی مه چویه ویدی و ژ خه لکی پرسه یه. نه قه جو دایه ژ (هیشته تا
 هه توس) یا کو باژاره کی کهفن بویه (که له) و سورها وی هه یه و دکه قی باشوری
 خه سخیری و دهشته کی بچوک له به رسنگی و بیته.

مه لا خه له فی نه مر کو د نه یلولا (۱۹۸۳) ژ جزیرا بوتان. و ل سهر داخازیا
 چو بو ناخچا (نه روه) و بهر واربان (خه سخیر) کو دو قه زایین ولایه تا سیرتی
 (سعد) نه و ژ بوتان هه تا سهر هاتیا (هه سام ناغا و له علیخانی) ژ جهین

نه سلیمی وان وهرگری و قه برا وان ببینی و قه برا له علیخانی دنیث گومبه ته کی
 هه رفی دای دیت دنیث قه برستا گوندی (نه روه که فن) د باکورا باژاری دهن
 دا دوئ سه فه را پر خپرو بپردا بهیست کو (فه هنی طهیران) ل هیشت ته میه و
 هه روه را برای هیژا مه لا موسی مکی (موسا حامد عاشور) ژی بو من نه قه
 گوتیه. ره حمه تی صادق بهاء الدین ژی د کتیبیا (هوزانقانی کورد) دا گوتیه: ژ
 فهقی تهیرانرا دبیژن «فهقی هیشت ته تی». فهقی ژی د هه لبه سته ک یا خودا
 دبیژی:

(نیرو وهرن لازم وهرن جیران و خه لکی هیشت ته تی)

به ره ئیا من تهیران (بهر صیصی عابد) ل هیشته ته هونان دیه چکو د که رتکا
 (۱۱۴) دا دبیژی:

«یارو ره فیقی هیشت ته تی»

نه قاهه دوو مه خسه دان دبه خشی یا نیکی نه وهیه کو د گهل خه لکی هیشت ته تی
 تاحیقی (خطابی د که) و مه خسه دا وی خه لکی هیشت ته تی یه وهک وی هه لبه سته
 پیتشین.

یا دووی نه وهیه کو مه خسه د یارو ره فیقی کچا میری یه و مه خسه د ب
 (هیشت ته تی) مه عنا نه زمانی (لغوی) یا هیشت ته تی یه کو ناها هیا بوشه. دقن چاخی
 دا په یقا (هیشت ته) دبیته ته ورپییه (توریه) تورپییه د علمن (بلاغه) نه وهیه کو
 په یقه دیال مه عنه و مه خسه دا حقیقی خودا مه عنه و مه خسه ده کی دیتر ژی بده
 و بیئ بیشارهت بو مه عنه و مه خسه ده کی دیتر وهک ل فی دیدا کو بگورا مه عنا
 دوئ تهیران بیشاره تی گوندی هیشت ته تی دکه.

هه روسا کو تهیران د کتیبیا خه (شیخی صنعانی) دا په یقا هیشت ته تی ئینا یه ب
 ره ئیا من نه وژی (ته ورپییه) یه بو گوندی هیشت ته تی وب دور نزانم هه که تهیران
 شیخی صنعانی ژی ل ویدی هونان دبی د سالا (۱۰۳۰ک) دا (= ۱۶۲۰-
 ۱۶۲۱ز) و سالا پاشتر چوبی باژاری جزیری.

بابه تا گوتنه د گهلین (کار کار) ای دا ژ ناخچا مکی و نهول ناحیا
 (ره شادی) ای یه یانی ناحیا (کارچکان) گونده کی دیتر ژی ب ناخی (هیشت ته)
 قه هه یه و هیشت ته ناخی تاخا روژهلان ژی بو ژ باژاری مکی. و ابزانم له قه زا

ئامبیدی ئۆز گوندەك بقی هه به لێ مه خسه دا ته بران (ههيشه تا بهر ئۆ سپی) به
يا كونا ئۆ وئ و دهشتا هو ئۆ د سترانا (هه سام ئاغا و له عليخان) دا ئۆ تيبه و
ب گورا روايه تهك ژ سه رها تيا وان - كورهنگه لاوازي - له عليخان خه لك ئۆ
هه يشه تى به .

ته بران د چه ندين به ره مه مين خوه دا په يشا (هه يشه تى) ئۆ ئينا به كولا نك
شاعيره كى ديترو ئۆ به كئ نابيين، بو چى هنده مه ژ ئۆ په يقى ئۆ نا ئۆ دكه
گه لو خه لك ئۆ تاخا هه يشه تا مكسى بو به يان هه يشه تا بهر ئۆ سپى گه له ك ب وى
خوه ش بو به دگه ل وئ روداوا ته حل ياكول ته بران كه له ك ته حل بو به كوروه كى
گه له ك ل نك عه زيزو خو شه ويست ل هه يشه تى مربه و ئۆ شيعرا (ئيو وهرن لازم
وهرن جيران و خه لك ئۆ هه يشه تى) دشينا ويدا يان ويدا گو تيه .

ژيانا فه قيه ته بران بيوستى ب گه رانه كى به رفره ه و هو تر هه به د بوتان ژورى
و مكس و هيزاندا . مه لا خه له ئۆ چه له نك له سه ر داخا زيا من سه فه رى كر بچئ
بو گوندى (بيدارى) گوندى شاعير (ئاغا ووكئ بيدارى) دنيت به ينا مكس و
خه سخير دا هه تا نوسخا ديوانا وى ل نك ئه قيين وى بده ست بيخئ و گه له ك
زانبارى دبارا وى و ته بران ئۆ ژ خه لك ئۆ وهرگر ئۆ لى مخابن كو ئۆ و چاخه
بهاره كى زو و سار بو و دقيا گه له كى ب پئ ئۆ بچئ له خه سخير ئۆ نه خوه ش
كه ت و زقري بو و شه ش روژان له نه خوشخانا (سبترى) مابو لئ هه ر دوئ
نه خوه شييدا ئۆ له سبترى ته عقيبى ته نليفاتين مه لا خه ليلى سبترى مه زن كر
بو و بو من نقيسى كو قاموسه كى كوردى دا نى به و نوسخا وئ ل نك ئه قيين
وى هه به . جا هه كه ئه ف قاموسه نه (القاموس الثانى) بئ كو مه لا خليل (نحو و
صرف و معانى) دا دانبيه .

ته بران دنيت به ينا ميرى جزيرى و ميرى ميكنى دژ

وهك د (ديوانا كرمانجى دا ١٢٨) مه نقيسى و پاش وئ ئۆ ديسان
مه به يستى ميرى جزيرى (ميرى بوتان) گه له ك هه ژ فه قيه ته بران كرى به و
قه درى وى گرتى به كو چويه جزيرى جارهك يان چه ندين جار .

ره حمه تى سه يدا صادق بهاء الدين د كتيبى خوه دا (هوزانفانيت كورد ١٨٠) -
١٨٨) سى چيروك دبارا فه قيه ته بران و ميرى جزيرى دا ئينا به و ژوان تى به
زانين كو مير هه ژ فه قى كرى به يهك ژ وان سيبان جه لاده ت به درخان د هاوار
هژمارا ٣٣ سالا ١٩٤١ دا بلاف كرى به و ژ شيوخ عبدالرحمن ي گارسى
وه رگرتى به يانى (شيخ عبدالرحمن ي مه دره سى) ئۆ بوتانى كادري زانا و دليرى
حزبا خوبونى بيتكو ژ شامى دگه ل فه قى خوه فه قى مصطفى ي شر نه خى حزب
هنار دى نك شيخ محمود ل هه ورامان و بيتكو ب ده ستى جاسوسى توركان
(نه جموى سبترى) شه هيد بوى له زوزانى (كانى كلئ) له باشورى روژئا قيا
شاخا هه كاريا له سه ر نميژا مه عزيدا و سه رى وى پرى و ئۆ به لگه نامانه ي دگه ل
وى بون برن دا به حوكومه تى ل شاخى . چاخى يارمه تى ژ سوربايى دبر بو شورشا
گریداغى ئيدى تيبه زانين كو ميرى جزيرى نا ئۆ «طه بران» ل فه قى كرى به .

ديسان وهك مه دوى كتيبى دا نقيسى به و پاش وى ئۆ مه به يستى به ميرى
مكسى يانى ژ ميرنشينا خوه دهر كرى و چويه بو ده قه را (هيزانى) و ل و يدئ
مربه . سه به بئ ئۆ به كئ يان ژ به ر وى بو به كو ميرى مكسى مرو فه كى زالم بو به
و فه قى به رامبه ر زولما وى بئ دهنگ نه وه ستايه يان ژ به ر وئ په يوه نديا خوه شا
نيت به ينا فه قى و ميرى بوتان دا بو به و نه دوره به ينى هه ر دو ميران نه خوه ش بو
بئ يان ئۆ هه ر دو سه به ب پي كفه هه بن بو ئۆ مه سه لئ .

ئه گه ر ئۆ قه سي دا (گول بهار) دا بلاف بو بى و به ريز دوكتور عزالدين
د (الواقعية في الأدب الكردي) ته رجه مه كرى بو عه ره بئ - راست بئ ئوه
ئه شكه ره دكه كو فه قيه ته بران هاتى به حه بس كرن و هاتى به ئه زبه ت دان و
قه له م و كاغه زين وى ئۆ هاتنه ستان دن لئ چكو ئۆ قه سيده به و هه ندهك يان
هه مى قه سيدين هاتين بلاف كرن ب نا ئۆ ته بران قه دقئ كتيبى دا ياكو د سالا
١٩٠٥ دا ئارامى چاچانى ژ كوردين ئه رمه نستانى بلاف كرى به نه ده قين ئه صلينه
و نه ب كورديا ته برانه به لكو ئاشكرايه كو ب زارى كرمانجيا ئه رمينيايى نه ژ
به رفئ به كئ ئه ز دكه قم شكئ دا دبارا قان قه سيدان دا يا ژ كيم قه وئ قه سيدي
ياكو هه كه راست بئ دبه ئۆ و نه حه بس و ئه زبه ت دانا فه قى دبه ئۆ ئالين ميرى
مكسى قه بئ بيتكو نا ئۆ وى نه هاتى به زانين وهك چه وا نا ئۆ وى ميرى جزيرى

ژی نزانین. حکایه تا (فقهی تهیران و توما) ژی عه لاقه بی ب میبری جزیره هه به.

نازناقی طهیران

فقهی دهندهک شعرین خواه دا ناخی خواه «محمد» هینایه و دگه لهک بهرهمین خودا ژی دباتی وی «میم و حی» هینایه لی هه تا نهو من نه دیتی به نازناقا (لهقه با) «طهیران» هینایه ژ بهر قی یه کی نهز هزر دکم پاش وی خه لکی نهف نازناقه بو وی چیکری و شک نینه کوفه قی نه گوتی به نهز نه زمانی طهیران دزانم و مروقه کی وه کو نهف قی دهعوا نه راست ناکه لی گه لهک جارن خه لک نهفان ته خلیتین حکایه ت و نازناقان بو مروقتین قه نجین خودی و ب ناخ و بانگ درست دهکن و نهو شعرا کو په یشا (فقهی طهیران) د دویمایهیکا ویدا هاتی به و هندهک که سان گوتنه شعرا وی به ل نک من نه شعرا وی به به لکو یا شاعره کی دیتره و ته شبیهها خواه کریه ب فقهی تهیران فه دویمایه وئ نه فه به:

ئ ب کول دهردان نهزم
مه جروح ژ قه حرانی نهزم
ره به نئ دیران نهزم
فقه هه ی طهیران نهزم
پیشیا قی قه سیدی ژی ب قی ته خلیتین دهست پین دکه
«بزان کمو من یاری توی»

د کتیبایا (هوزانقانیته کورد - ۲۱۵) دا ب ناخی فقهی تهیرانقه هاتی به هژمارتن و هاتی به نقیساندن کو دوکتور کامیران به درخان ب ناخی قی شاعری مه فه بلاق کریه د کتیبایا خواه دا (فیربونا خوه ندنا کوردی به رپه ری ۴۶) دا.

دو دهنک ژ قی قه سیدی ل نک من هه نه یهک ژوان ل سهر هاتی به نقیساندن «قصیدا فقهی طهیران» لی یادیتیر ل سهر نه هاتی به نقیساندن.

وه کو دنیت خه لکی دا بلاقه نازناقی طهیران ژ وئ به کی هاتی به چکو فقهی

نه زمانی طهیران دزانی و ههر وکود وان سی چتروکتین هوزانقانیته کوردا هاتی به میبری جزیری نهف نازناقه ل فقهی کریه لی من ب تنی (ددیوانا کرمانجی دا) گوتبو ژ ناخی گوندی (طهیران) هاتی به کو گوندی فقهی به ل هیزان و ل ویدی ژی مریه لی برادره ری هیزا کاک عبدالرحمن مزوری جاره کی دهفتیاندان د نقیسینه کا خودا نهز هشیار کرم نه کو نهف ناخفتنه خه له ت بین راستی ئیدی من ژی دوی گه رانا هاقینا (۱۹۷۷) دا من ژ خه لکی پرسی ل ولایه تا وانئ و بدلیسی... کهس نه گوت گوندهک ب قی ناخی فه هه به و دزانم مروقه که نهف ناخفتنه بو من گوتبو و دیاره نهف ناخفتنه خه له ته و نهم خه له ت بونه و هیشیا عه فو کرنئ دکین.

فقهی تهیران و فقهی دهشته تورا

فقهی دهشته تورا مروقه ک ژ دوستین فقهی تهیران بویه ل دهقه را جزیری چکو گوندی (دهشته تورا) ل ویدی به و ناخفتنه کی مه شهوور دنیت بهینا ههر دوان دا بو من شاندی به و ژ دهقی (فقهی محمدی حافظ) جزیری وهرگرتی به و دبیژی دنیت بهینا ههر دوان دا حکایه ته کی دریت هه به نهف شهس مالکه ژوی نه یهک ژ وان نه فه به:

نه ی فقهی دهشته تورا
رو رهش ببی ژ هه ردو روا
من گوتنه ههر هه بی ههوا
نه کو مووا ب گه هی مووا

فقهی دهشته تورا تهیران پرسی کو چه ز دکه وه کو وی بی شاعر و ژی خواست ری نیشا وی بده تهیران ژی گوت چه ژ کچه کی بکه ژ دورقه و نیزیکی نه که فه به لکو دبی شاعر لی کو فقهی دهشته تورا چه ژی کر کجک بو خواه رائینا و نه بو شاعر و هات نک تهیران گوت نهز بوم عاشق و کچک من بو خواه ئینا و نه بوم شاعر تهیران ژی گوت: «نه ی فقهی دهشته تورا...»

نهوا به بابته تا گوتنه ناخی «فقی طهیران» د مالکایه کی دا تنی به چکو دبیژی:

نه ز به حرم تو دل و پوی
 نه ز چیه مامه تو کو پوی
 نه ز بهرم تو لوی
 نه ز فقی طهرامه لی نزانم تو چه ظه ره ظوی

من دبیرم نه دوره حکایهت بیژان وسا هوناندن و نازناقی طهران تیدا
 هینابن.

فہقی تہیران قوما

تہف ژی حکایهت کی درپڑہ وہک مہلا خہلہ فی بافہیی بو من گوتی: (پاشی د
 سالہ ۱۹۸۴ دا مہلا خہلہ فی رحمہ تی تہف حکایهتہ د «۱۱۴» بہر پہراندہ
 نقیسی و نہول نک منہ دگہل نقیسنین وی دکہلہ پورا کوردیدا کو زیدہ ترن ژ
 چار ہزار بہر پہر مخابن شہسوارئ کہلہ پورا کوردی دکوردستانا باکوردہ و
 شاکری من مہلا خہلہ ف رحمہ زان د روژا (۱۹۹۳/۵/۳۱) دال باژاری جزیری
 چو بہر رحمہ تی و (پشتا خوہ دایہ کہندالی ناخی).

فہقی تہیران گہلہ کہ سیدہ ہوناندنہ و بلاقن و برہکی باش ژ وان ہاتنہ
 بلاق کرن د کتیب و گوشار و روژناماندا دقان سالین بوری دا مہ حہفت
 قہسیدین وی د گوشار و روژناماندا بلاق کرنہ. (د سالہ ۱۹۸۹ ہیژا سہ عید
 دیرہشی و رحمہ تی پیزانی نالیخانی دہ ہوزانین تہیران ب ناخی «دیوانا فہقی
 تہیران» قہ بلاق کردنہ).

گہلہ کہ بہ حسو حکایهت دبارا فہقی تہیران دا ہنہ نہ دنیف خہلکن دا خوہزکا
 ہاتبانہ نقیساندن. ہہ کہ ہندہک ژوان خورافات و نہ راست ژی بن ژی لی ہہر ژ
 فولکلور و کہلہ پور ملی (التراث الشعبی) تینہ ئیژمارتن ہہر وسا دبنہ میژویا
 تہفسانہیی (اسطوری) بو فہقی تہیران. ہندہک مروقتین ب ناٹ و بانگ دو
 تہخلیت میژوو یانی دو بابہت تاریخ بو وان ہنہ (میژویا راستی) و (میژویا
 تہفسانہیی) تہفا دوا ہیبت مللہت بو وان چیکریہ یانی تہو بہ حس و حکایهت تانہ
 ب دویتف وان قہ ہوناندیہ چکو د چاقی مللہت دا مروقتین و ہلی یان بیژن زیرہک

و فلمہندو مہزن بونہ و یان میرخاس و پہلہ وان بونہ.

ہہر یہک ژ شان ہہر تہخلیت میژویان ب جودا دنقیسنین لی جار ہہیہ د
 میژویا راستی و زانستی دا میژوشان ئیشارہ تی ددہ میژویا تہفسانہیی و
 فہیدی ژئ دکہ دمکوم کرنا ہندہک بیرو ہزرین خوہدا... ئیتر ہہر بہ حس و
 حکایهت دبارا مروقتین و ہادا ہہ بن دقئ بینہ خرقتہ کرن.

پہ سنادہ سنقیسا بہ رصیصی عابد

پیشانا فی دہنکا دہستنقیس (۱۵×۲۲ سم) ہ دکہ فی ل (۱۰) روپہراندہ ہہر
 روپہرہ کی ۲۳ ریزکن ژ بل روپہرا ئیکتی و حہفتی و دویمہ ہیبت و ہہمی ژی
 (۲۱۱) کہرتکہ و ہہر کہرتکہک ژ دو مالک شعر پیک ہاتی بہ. ل سہر
 روپہری ئیکتی ہاتی نیفساندن:

«ژ دیوانا فہقی طہیران د بحسا برصیص عابد دہ گوتیہ خدا ژی راضی بی».

تہف دہنکہ د ہہیفا تہموزا سالہ ۱۹۶۹ دا ہاتی بہ نقیساندن ژ تالیین
 فہقیہ کی کو محمد علی ئ کورئ حاجی رشیدئ کہفشنی بہ چاخی کول نک
 مہلا محمدی (خرابی سوسنا) دخوہند ل گوندی (بارمی) ل روژ ئافایا دجلہ و
 جزیری و ہا د دویمہا ہیا ویدا نقیسی بہ:

«تمام بو باریا خدایی بلند بدستی محمد علی کرئ حاجی رشید کفشن باصلی
 خوژ حالتان ژ قزا ہزخئ ژ ویلاتنا ماردین ژ نحیا باسم برین سنہ ۱۳۸۸ ہ د
 ہہیفا تموزی سنہ ۱۹۶۹ رومی د گوندی بارمی لجم مہلا محمدی خرابی سوسنا
 خدی ژ ویژی راڈی بی خدی مہ بر دوعائی وی بیخی» . ل قبتدی دا (بارم) ژ
 ب(نارم) ب خہلہ تی نقیسی بہ.

محمد علی تہف کتیبہ شیخن صنعانی و ہندہک ژ شعرین تہیران ہہمی ب
 سہر ہہف قہ نقیسی بہ د ژیر ناخی (دیوانا فہقی طہیران) قہ و بہر صیصی عابد
 ژ روپہرا (۱۷-۲۶) ہ. تہم نزانین تہف ناخی ہہ ژ کودی ئینایہ گہلو وساژ
 نوسخہیہ کی دیتر و ہرگرتی بہ یان ژ بہر خوہ و ہا نقیسی بہ. تہشکہرہیہ کو
 شیخی صنعانی و بہر صیصی عابد ہہر یہک کتیبہ کی سہر بخویہ و نہ ژ دیوانا

تهیرانه. گهلهک خهلهتی که تنه دنیثف ځی دهنکا محمد علی. دا چ ژ تالیبی وی
 فه و چ ژ تالیبی نقیسه فانین پیش وی فه هندهک ژ وان خهلهتیا نه شکهره نه و
 مه ب سهراستی نقیسیینه و د پهراویناندا ئیشارهتی وان خهلهتیا کره و
 پروگراما لیکولینا زانستیانه (منهج البحث العلمي) ریکا ځی به کی دده.
 هندهک خهلهتین دیتر هه نه مه دهستکاری نه کر نه چکو نزانین په یفا راست چ بویه
 لهورا مه ټو په یفانه وهکو خو نقیسی نه و دیسان د پهراویناندا مه ئیشارهتا
 وان کره و هندهک جارن ژی مه هزا خوه دبارا واندا نقیسی به. هندهک مالک
 ژی شاشن ژ تالیبی کیشا عهروز (عروض) ځی فه و دپهراویناندا ئیشارهتی ځی
 په کی ژی کره.

خه تی محمد علی که فشنی دخوه دننا هندهک په یفاندا گهلهک نه خوشه چکو
 گهلهک جارن پیت (حرف) ا(رئ) و(دال) ځی و(لام) ا دواهیی وهک هه څ
 نقیسی به و هندهک جارن ژی پیتا (صاد) ځی یا کو د ټو لوی په یفاندا هاتی به
 وهک سه ری پیتا (میم) ځی یا کو د ټو لوی په یفاندا هاتی به نقیسی به و هندهک
 جارن پیتا (گاف) و (کاف) وهکو هه څ نقیسی به یانی (گاف) وهک (کاف) ځی
 نقیسی به ههروه سا هندهک جارن (بی) یا ناخری وهک فنجان (کاس) ا
 (سین) ی نقیسی به. هندهک په یثین کوردی ب (صاد) و(طن) نقیسی به وهکو
 کورد د هندهک دهقه رین کوردستانی دا وسا تاخیشن وهک په یفا (طه حل -
 طحل) یانی (ته حل) و (صد) (سه د) و (اصی) (ناسی) و (صح - صح
 نه کر) یانی (سه نه کر). مه ژی وهکو خوه ب(صاد) و(طن) هیتلا.

نقیسه څان هندهک جارن سی خال (. .) ل سه ر(کاف) ا په یفا که ر وها «کر»
 نقیسی به و ټفا هه ژی د ئیمالیا کوردیا که فن دا هه بویه هه تا کو په یفا (کر-
 که ر) یانی ټو وی گوھی وی که ر ټ په یفا (کر-که ر) بی په ناسین.

هه روسا نقیسه څان ځی دهنکی زنجیره خاله کی دباتی تیر (سهم) دنقیسی
 هه که په یفه ک یان کیم تر ژ ریزکی دهر که تبی و ژ ټه سلنی کتیبی بی. هه روسا
 دباتی فره (رقم) سی خالین سی کوچکی ل سه ر خه ته کی بچوک دنقیسی بقی
 ته خلیتی (. .) یانی دباتی وئ فرما کو تی به نقیساندن دچاخ مه دا دنیثف به یفا
 ټه سل یانی (متن) ځی کتیبی و پهراویناندا هه روسا هندهک جارن ئیشاره ته کی

دباتی وی نقیسی سنی به وهک فرما حه فستی ل سه ر خه ته کی بچوک و بقی
 ته خلیتی: (٧). ټه فین هه د ئیمالا و نقیسینا که فن دا ټه شکهره نه چکو مه لا و
 فه قیین کوردان دباتی فرما د نیثف به یفا (متن) و پهراویناندا (حواشی) دا پردهک
 ئیشارهت دنقیسی و به گشتی دهستورهک ژبو څان ئیشاره تان نه بو و هه ر که س
 ب که یفا خوه بو چ ئیشاره ته کی دیننی وهک (ط، ع، ه، ر، عم، عط، س، ح)
 وهنده کی دیتر ژی و هه روسا (٣) ل سه ر پیتا (س) ځی دنقیسی ټ بو کو ژ پیتا
 (ش) بی ناسین ب(تاکید) ی و یان دڅان نیزیکاندا شه دده () ل سه ر پیتا
 (رئ) یا (مشدد) دنقیسی وهک (برو). محمد علی که فشنی سی خال دنیثف
 به یفا نیثف مالکین به رصیصی عابد دا نقیسی به هه تا خوه دنه څان وان ژ هه څ
 جودا بکه و بزانی ټه څه ته خلیته کا تایبه تی و سه ر بخویا شعری به یانی
 (تسمیطه) ه به حساوی بکن.

د کتیبیا دهستنیسا به رصیصی عابد دا وهک گهلهک کتیبین دیترین کوردی
 هندهک په یثین عه ره بی هه نه که تنه نیثف ټه زمانی کوردی دا نقیسینا وان ب دو
 ته خلیت درسته یانی ټم د کارن وهکو ټه سلنی عه ره بی بنقیسی و دکارین وهکو
 چهوا کو ناخافتنی دا ب کارتین بنقیسی وهک په یفا شه یخ و شیخ، جه نه و
 جه نت، موصحف و مصحف، بوج و برج، ته مام و تمام، خه ساره ت و
 خوساره ت.

به رصیصی عابد و شعرا رستک
 «تسمیط - تسمیط»

فه قیین تهیران سه ر هاتی به رصیصی عابد هوناندی به ته خلیته کی ره وان و
 ب کوردیه کی سڅک وهک عاده تی خوه و ب ته خلیتا شعرا ته سمیط (تسمیط) ا
 عه ره بی کو مه عناوی به کوردی دبی (رستک - شعرا رستک) چکو په یفا
 (تسمیط) ژ (سمط) ځی هاتی به یا کو ب ټه صل ناقی ده زبی رستکی به لی
 دواپی بویه ناقی (رستکی - رستکا ژنکا) و ته شبیها ځی ته خلیتا شعری
 هاتی کرن ب وئ ته خلیتا رستکی څه یا کو دنیثف به یفا هه ر چه ند موهرکاندا
 گه وه ره ک وهک عه قیق یان وهک که سپکه ک هشین هه بی.

شعرا ته سمیپ ژی که ږتک که ږتکه هر که ږتکه که ژ چنه نیث مالک شیعرا
 پیک تی یه وهک سځ نیث مالک یان چوار یان زیده تر و هم میان قافیا وان
 یه که لی نیث مالکا دویمایا که ږتکی کو دبی نیث مالکا چوار یان پینجی و
 یان شه شی... قافیا وی جو دایه و دائمی یه (ثابت) ه و ناگوهوری لی قافیا نیث
 مالکین پیثیا نیث مالکا دویمایا د گوهوری که ږتک ب که ږتک و نه شا
 هه ژی که ږتکه کی عه ربه یی به ژ شیعرا ته سمیپ:

یا خلیلی اسقیانی بالزجاج
 حلب الکرمة من غیر مزاج
 أنا لا ألتدُّ سمعاً باللجاج
 فاسقینها قبل تغرید الدجاج
 قبل ان یؤذن صبحی بانلاج
 ان أردت الراح فاشربها صباحا

ته سمیپ ژی جو دایه ژ (تشطیر) و (ترصیع) و (تجزئه) و (تصریح)
 و (تسجیع) ی هر وه کو د کتیبین علمی عه روضی (عروض) ی دا هاتی به
 نقیساندن و من ژی خوندی یه ل نک زانای مه زن سه یدای ره حمه تی مه لا
 محمودی موفتین جزیرا بوتان کوری مه لا عبدالرحمن ی هوسه ری.

نیتر فه قیبه ته یران به رصیصی عابد هوناندی یه ب ته خلیتا شعرا رستک
 (تسمیپ) لی ژ دو به حرین عه روضی: به حرا ره جهز (بحر الرجز) و به حرا ره مه ل
 (بحر الرمل) لی پشکا پتر به حرا ره جهزه ژ که ږتکا ۶۲-۴۹ به حرا ره مه له و
 هه روسا که ږتکا (۷۶ و ۷۷ و ۷۹-۸۳ و ۸۷-۹۴) و هنده ک دیتر ژی.

ته یران مالکا نیکی ژ به حرا ره جهزی چیکری یه و مالکا دوی ژ ره مه لی ب
 هزارا من نه ف هه ردو مالک کر نه نیشاره تا وی یه کی کو نه ف کتیبه ژ دوو به حرا
 هوناندی یه و به حرا ره جهزی پتره. ته یران ژی دکاری هه میی ب یه ک به حر ب
 هونی لی ره مه ل تیکه لی کر یه هه تا خونده شان ژی نه وهستی و خونده نا وی لی
 خوه شتر بی یه نه کو ژ ب وهستی و ژی و ره ز بی هه که هه می ژ به حرا ره جهزی
 بی. به حرا ره جهز ژی شه ش (مستفعلن) ه و به حرا ره مه ل شه ش (فاعلاتن) ه. لی
 به رصیصی عابد ژ به حرا ره جهزه که ږتکه رکر یه (مجزوء) و ژ به حرا ره مه لا که ږتکه ر

کری یانی دوو (تفاعیل) ژ هه ر یه کیان هاتی به برین و (حذف) کرن یانی دباتی
 کو هه ر مالکه یه ک ژ به رصیصی عابد شه ش (مستفعلن) و یان شه ش
 (فاعلاتن) بی چوار (مستفعلن) و چوار (فاعلاتن) ه یانی ژ ره جهزی دوو
 (مستفعلن) نه مانه و ژ ره مه لی ژی دو (فاعلاتن) نه مانه. پیویسته بزاین
 گوهورین د که قی حروفین (تفاعیل) ین هه می به حرین عه روضان: د هنده ک
 مالکاندا نه دوره (مستفعلن) وهک بی (متفعلن) یان (فاعلن) و نیزیکی چل
 گوهورینین وها د به حرا ره جهزه زیده هه یه و هه روسا گوهورین د که قی ره مه لی ژی
 وهک د علمی عه روضی دا مه علومه.

شاعرین که قنین کرمانجان یانی بین کو شعرین خوه ب کرمانجیا ژوری دانینه
 گه له ک هه ژ شعرا رستکی (ته سمیپ) کر نه. شعرین (علی حریری) بین کو
 هه تا نهو مه دیتن هه می رستکن وهک وان دو قه سیدین مه بلاث کری د (دیوانا
 کرمانجی روپه را ۱۱-۱۵) ی دا. مه لای جزیری ژی مقداره کی باش ژ قه سیدین
 خوه ب قی ته خلیتی دانی نه وهک قه سیدا «قی فرقه تی نه پته ر کرین» و قه سیدا
 «نیرو ژ حوسنا دل به ری» و «ژ ره مز دلبه ری دیسا» و هه روسا شاعرین مه بین
 دیتر ژی ب ته خلیتا ته سمیپ شعرا دانینه وهک احمدی خانی و ناغا و وکی
 بیتداری و با ته یی و به کر به گی نه رزی و سه ودای و مینا و ماجن و صادق و
 ابراهیم ناغا و پاچی و کاظم. شیخ نورالدینی بریفکانی کتیبیا خوه (ذخرة
 السالکین) وهک کتیبیا (شیخ صنعانی) یا فه فین ته یران ب شعرا ته سمیپ
 هوناندی یه. نه دوره که قنترین شعرین کرمانجی ب قی ته خلیتی بن نیتر نازانم
 گه لو ژ به روی یه کی بویه کو سترانین کوردینین پیش وان و بین چاخنی وان وهکو
 شعرا ته سمیپ که ږتک که ږتک بون و شاعرین که قن وهک علی حریری کو نه
 دوره که قنترین شاعرین کرمانجان بی بین کو ناقی وان و شعرین وان هه تا نهو
 مه علومن د نه دها هاتی نقیسیین دا (الأدب المدون) (متأثر) بونه ب نه دها
 فولکلورییا کوردی و ریچکا وی گرته به رخواه چکو سترانین که قن وهک ستیا
 له علیخانی و هه سام ناغا و سترانا سینه می و سترانا سه یدکو یا کو (لاقری
 پیر) گوتی یه د سه دی هه ژده هی دا گه له ک دگه ل فان شعرین ته سمیپ نیزیکن و
 هه روسا سترانا (مه عزولی) یا لاقری پیر و سترانا قولنگو یا سترانین سته دی
 هه ژده هی (عه قدالی زهینتی) و سترانا (شهری که لها خورسی) یا کو د سه دی

ناثی دانه ری گتیبی

وهک مه دپیشدا گوت ئەف کتیبه یا فهقیب تهیرانه چکو دوو جار نیشانا ناثی خوه کو (میم و حی) یه تیدا ئینایه ئه وه ژی د کهرتکا (۲۱۲) و (۲۱۳) دا ژ دویماهییکا کتیبی. ههروسا ناث (نسبه) «مکسی» ژی دو جار ئینایه د کهرتکا (۲۸) و (۲۱۲) دا. بو نمونه د جارا دوی دا دبیتژی:

بی حیساب (مکسی) خه بهردان
ژ یاریا قهلس و نه مهردان
دی نه دامهت بی ب سهردان
(میم و حی) ب روایه تی

ئهم نزاین فهقیب تهیران د چ سالتیک دا (به رصیصی عابد) هوناندی به تو میژوو تیدا نه گوتی به هه وه کو میژویا (۱۰۳۰) کوچی د شیخی صنعانی دا ئینایه کو دکه سالا (۱۶۲۰-۱۶۲۱) زاین ئهوا بابه تا گوتنه فهقیب تهیران (محمدی مکسی) د سالا (۱۰۳۱) کوچی دا زیندو بویه ئیدی نزاین د چ سالا کی دا چویه بهر رهحه تی.

نیفه روکافی گتیبی

به رصیص مروه کی ژ خودی ترس و عابدهک بو د ولاتی شامی دا شیست و نه ه سالان د شکفت و کونبه رین ولاتی شامی دا ب شهف و روز عباده تی خو دی دکر و دگهل پهز کوفیان د چیری و خواردنا وی ناث و گیا بو. ژ ترسا خودی رنگی وی زهر ببو و به ژنا وی چه مابو وهک چه ماندنا پیتا دالی (د) لیها تبو ناث و بانگ و قه درئ وی دنیف خه لکن دا بلاف ببو له ورا مروفتین که رو لال و نه خواهش دبرنه جهم وی و ب دوعایین وی ساخ دبون لی چکو به رصیصی بی شیخ و (پیر) بو د دویماهییکا عومری خودا هاته خپاندن. پاش کو فهقیب تهیران به حسا سه رها تیا شهیتانی دکه دبیتژی شهیتان د خه بته به رصیص خه لیتینی لی ددیت که لها وی ئاسی به و ری تی نه ددیت و نه د کاری ژ ریبا راست دهر بکه. روژیک شهیتانی مهزن (ابلیس) ژ کورین خوه عه نری و گوت ئەز بی پشتم

هه ژده هنی دا قه ومبی د مابه ینا (محهمه د به گتی) میری بوتان و اسماعیل ناغای سهره کتی (حاجی عه لیان) ل بوتان و سترانا (شیخ کومالی) ئی که و گبرفانی میره ک ژ میرین فنکی و گه لهک سترانین دیتر ژی وهک (سه ودالیبی) و (بیرفانی) و (حیران) و (میرانیبی). سترانین که فن ژی ریزکین وان کورتن و گه لهک ره وانترن ژ سترانین نوئی و نیزیک ترن ل گهل شعرین (عروض) بین شاعرین کورد. نه دوره بهیت (قه ول) این کورد بین که فن ژی ته ئسیرا خوه ل که فنترین شعرین کوردی کرین یانی ئەف ته خلیتا شعرا ته سمیطی چکو (قه ول) ژ شعرا که فنتره وهک قه ول (بهیت) این ئیزیدیان دبارا شیخادی و شیخ سن و شیشمس (شیخ سه مس) و (قه ولی پیرداود) و (قه ولی طاوسی مه لهک) و بی دیتر ژی کو براین هیتا کاک خدر پیر سلیمان و خلیل جندی د کتیبه بهر که تیا خوه یاندا (ئیزیدیاتی) بلاف کره ئەف قه ولین هه بین کوردی دگهل شیعرا رستک گه لهک نیزیکن د کورتی و ریک و پیکیا ریزکین خوه دا لی ژ هه ف جودا دبن دوی دا کو قه ول قافیا دائمیا خوه نینه وهک ستران و شعرا رستک به لکو هه کهرتکه ک چ سییی بی و چ چواربی قافیا وی جودایه د گهل قافیا کهرتکا دیتر یانی هه سق یان هه چوار پارچین کهرتکی بین کو دباتی نیف مالکین شعرا رستکن ل سه ر بهک قافیه نه وهک (فهخری نادیا) دبیتژی د(قه ولی مه لک شیخ سن) یانی مه لک شیخ حسن دا:

تو به حــــــــــــری ئەز شــــــــــــیف
تو ز ــــــــــــی پری ئەز زــــــــــــیف
یا مه لک شیخ سن تو روژی ئەز هه یف

تو شه مــــــــــــسی ئەز قــــــــــــه مــــــــــــه رم
تو خــــــــــــوند کــــــــــــاری ئەز بابزهرم
یا مه لک شیخ سن تو عالمی ئەز ده فترم

قه ل شیعرا کوردیا که فنه .

هه که من کوپر هه بانه بهر صیص وها نه دما لئ کوپرک بی وی کو ناقتی وی (وه سواس) بو (چند جاره کی ژی تهیران ب ناقتی (أبيض) قه ناقتی وی دبه) ناخافت و گوت بهر صیص ل خه ما من و نه ژی وی ب خاپینم مهده کی شهیتان (وه سواس) چند خه بتی نه کاری بهر صیصی ژ ری دهر بکه و دیت قه لبی وی وهک که لهه کا ناسی یه نه و جا خاپ و حیلله یه کی دیتر بو دانی و گوت هه که ب کچه کی شوخ و شنگ نه دمه خه لتان دن تو چارین دی نینه ئیدی شهیتان خوه کره د شکلی عابده کی دا و ل نیزیکی بهر صیص دهست ناقتیه عبادت کرنی هه تا بهر صیص ژی مایه عه جیب گرتی و چو بو زیاره تا وی و هه دوو پیگقه ناخافتن د بارا دین و دیانه تی دا و شهیتان ژ بو بهر صیصی گوت مروقی سوفی و دیندار دقتی ژ خوه بوربی بی و دقتی خودان شیخ و ریناس بی یانی دقتی ته شیخه ک هه بی ری پیشانی ته بده و ژیرا گوت هه که تو من دکی شیخه خوه و هه سهر چه نگتی من هه تا من ناس بکی و قنیاتا ته ب من بی بهر صیصی ژی رازی بو و شهیتان ژی بو تهیره ک و بهر صیص ل سهر چه نگتی وی رونشت و فری و هه تا چو سهر (به حرا عومان) ئیتر بهر صیص ب تمامی باوهری ئینا هیا خوه پی هیئا.

پاش کوه قیسی تهیران دهست ب په ندو نه سیحه تان دکه دبیژی: د ولاتی شامی دا میره ک هه بو کچه کی رندو به دهو وهک حوریا بهه شتی هه بو. شهیتان د شکلی پیره ژنه کی کریت و جنه کی طازی دا دگوهی کچکی دا قیراند چاخنی کو دخه وی دا بو و کچک ژ خه وی قه چنقی ولی بو تاو له رز یانی بو نه خوشیا ده ماگیری (اعصاب). باقتی وی شانده دویتف عالم و مونه جم و رهمل زانان لئ هه میان نه کارین علاجه کی لئ بکه ن پاشی شهیتان سی شهقان ل په ی هه ف چو خه ونا دایک و باقتی کچکی و ژ وانرا گوت هه که حه ز دکه ن کچکا هه وه ساخ بی ب خه ملین و بیه ن نک بهر صیصی و بلا ب تنی شهقه کی ل نک وی میین هه تا بزانی نه خوشیا وی چی یه و ساخ بکه. میر ژ وه زبری خوه پرسی لئ وه زیر گوت هه ف خه ونا وه دیتی نه راسته و رهمانی نیه لئ میر ب ناخافتنا وی نه کر و کچک خه ملان دن و برنه شکه فتی نک بهر صیص و زقیرین. لئ بهر صیص ته ماشای نه کرد ژ بهر گونه هئ لئ شهیتان خیلیا کچکی ژ سهر رویی وی هلدا و گوته بهر صیص بهری خو بده بی و ساخ بکه بهر صیص کو چاقتی وی پی که ت

تهیری دلج وی هلفری و خو رانه گرت و دهست ناقتیه کچکی و ژ کچینی دانی و دوایی پوشمان بو و ژ شیخه خو (یانی شهیتان) را گوت کو تیکل گونه هئ زناپی بویه، شهیتان ژیر گوت دترسم کچک ب حه مله بکه قتی و هه ف سیرا هه نه شکه ره بی له ورا باشتهر بکوژی. بهر صیصی ژی کچک کوژت و تهرمی وی ل بن سیلاکتی راکر. شهیتان د شکلی کچکی دا شه ف چویه خه ونا باقتی وی و گوت بهر صیص نه ز کوشتمه و وهرن تهرمی من ژ بن سیلاکتی دهرین و نه وژی رابین تهرمی وی دیتن و بهر صیص گرتن و هلاویستان هه تا ب خه نقیین (له سیداره بدهن) شهیتان هاته بهرامیهر وی. بهر صیصی گوت من خلاص بکه شهیتان گوت سوجه بو من بیه ته خلاص دکم نه وی ژی ب ئیشاره تا سهری خوه سوجه بو بر و ئیمان ژ سهری بهر صیص دهرچو و خه نقان دن و عبادته تی وی هه می ب ناقتی دا چو. نهوا بابته گوتنه د که رتکا (۶۱) فه قی تهیران گوتی به وهختی شهیتان خوه ل بهر صیصی کره عابد و چویه نک وی بهر صیص شیست و نه ه سال تمام کر بو ژ عبادته تی خودی و د که رتکا (۸۱) دا دبیژی دشیقید د سالا هفتیاندا شهیتان بهر صیص تیکلی گونه هئ کرد و د که رتکا (۲۱۰) دا دبیژی بهر صیص هه فتی و بیه ک سال ژ عبادته تی تمام کر لئ د(دائرة المعارف الاسلامیه) دا دوو جار هاتی یه کو بهر صیص پاش شیست سال عبادته تی کرنی شهیتان د کاری سهری ژی بستینی و ب خاپینی.

رأیین سه رهانی بهر صیص

نه نسکلوییدیا ئیسلام (دائرة المعارف الاسلامیه) ب درژیایی د بارا سهر هاتییا بهر صیصی عابد دا نقیسی یه د ژیر په یقا «بهر صیص» دا و هزوو بیرین گه لهک ژ زانایین مسلمانان هینایه وهک بوخاری والحاکم والیهقی والطبری وابو الیث السمرقندی وابن المنذر وفخرالدین الرازی والبغوی وابن کثیر والزمخشري والبیضاوي والسیوطي والشربيني والقلیوبی وابو السعودی ئامیدی.

ژ هه میان تی یه زانین کو نه و راهبی خودانی قتی سه رهاتییی د به راهییا ئیسلامه تییی دا بویه و راهبه ک ژ راهبیتن (بنی اسرائیل) بویه یان ژی ژ ئارامیان بویه.

گه له ک ژ موفه سرین قورئانئ فی سهر هاتیبی دکهن ته فسیرا فی نایه تا (۱۶) ژ سوره تی (الحشر) «کمثل الشیطان اذ قال للانسان اکفر فلما کفر قال انی بریئ منک انی اخاف الله رب العالمین».

هندهکان ژ وان عالمان فی سهر هاتیبی دهن سهر ئیمامئ علی ی کوری (ابی طالب) یانی ژ وی هاتی یه وهرگرتن و هندهکان ژ ی برنه سهر (ابن عباس) و هندهکان برنه سهر (ابن مسعود) و ب روایه ته کی زه عیف هندهکان برنه سهر پیغهمبه لئ ناغئ راهبی ژ نالیی هندهکان ژ وان خاسما بیین که فن نه هاتی یه به لکوب تنی گوته راهبهک.

لئ هندهکان ژ ناغئ وی ئینانه و گوته ناغئ وی (برصیص) بویه وهک ابو اللیث السمرقندی خودانی (تنبیه الغافلین)ی.

دیسان د (دائرة المعارف الاسلامیة) دا هاتی یه کو سهر هاتیا بهر صیص د هممی ولاتین موسلماناندا بلاث بویه لئ د جهئ وی هه یه و نهف سهر هاتیه که هشتی یه نه وروپا ژ ی ب ریکا کتیبیا (الاربعون وزیراً) ه.

هندهک ژ روژ هلات ناسان سهر هاتیا بهر صیص وهرگرتنه و ئیخستنه د نیف کتیبین خودا وهک (جولد سیهر) و (لند برج) و (هارتمان) و (شوفان).

بو زانه بونه کی زیده تر من نامه نفیسی بو کورا نه زمانئ سوربانی (مجمع اللغة السریانیة) ل بغداد هتا بزاین به حسا بهر صیص د کتیبین سوربانی دا هاتی یه بیان نه لئ ب نامه یا خوبان یاکوب نمرا (۱/۱۷۹) و ب میژویا (۱۶/۷/۱۹۷۸) ه ولاما من دان و گوته ناغئ بهر صیص و سهر هاتیا وی د سهرچافکین سوربانی دا نه هاتی یه. یانی دبی ژ سوربانین مه سیحی نه بوی. نهوا بابه تا گوته ناغئ «برصیص» ژ دو په یقان پیک هاتی یه بهر «بر» یانی به سوربانی (کور) و (صیص) یانی (کور) صیص) ی و د سوربانی دا نهف ته خلیسته ناغه یان دبیزین (کونیه) یه زه حفه وهک (برصوما) و (بردیصا) و (برعیتا) و (برشینایا).

شک نینه کو شاعرئ کورد فه قیبی ته یران نهف سهر هاتی یه د برهک ژ ته فسیر و کتیبین دینی دا دتیه و ژوان وهرگرتی یه و ب کوردی هوناندی یه. گومان نینه کو ته یران زانی یه نهف سهر هاتی یه یا به راهیا ئیسلامه تی یه لئ کو گوته یه:

بهر صیص ههر مه شغولی عبادت و قورئان خوه ندنی بو یانی کو ناغئ قورئانئ ئینایه - دبی مه خسه دا وی نیزیک کرنا سهر هاتیبی یه بو زیهنا مسلمانین کورد.

نه گهر چ نهف سهر هاتیه ب فی ته خلیتی نه راسته یانی د بارا شه یتانقه لئ نه دوره رهئ راستیا وی هه بی یانی عابدهک توشی زنا و کوشتنی بوی ل سهر وی یه کی هاتیبی کوشتن.

له کورده واریدا ناغئ وی « بهر سیس - بهر سیسی عابد».

سود و فیدین سهر هاتیا بهر صیص

دسه هاتیا بهر صیص دا نهف سود و فیدین هه نه:

۱- ته جریه و عبه رت تینه وهرگرتن ژ فی سهر هاتیبی مروقی مسلمان ته جریه ژئ وهر دگری هه تا هشیار و ناگه هدرئ خوه بی و هلنه خه تی و عبادت وی ب ناغدا نه چچ وهک عبادت بهر صیصی.

۲- مروث پئ د علم نه خلاق و روشتا باش وهک نه مینیتی، و ته عداری نه کرن ل ژن و خو دور کرن ژ گونه ها خاسما گونه هین مه زنین وهک زنا و قه تلئ.

۳- دقئ مروث ژ خوه رازی و بی باک نه بی هه که گه هشته پله و مه رته بیه کی بلند ژ علم و دیانه تی و ههر کاره کی دیتر ژ یانی دقئ مروث ههر ب ترس بی ژ خه له ت کرنئ و دقئ ژ دوا روژا خوه نه مین نه بی.

۴- دقئ مروث هشیار بی ژ هه قالین خوه نه کو ب خاپین و بهرئ وی بدن ریتا نه راست.

۵- ب نسبه ت (تصوف) و مروقی موه تصوف فه ژئ دقئ ریه ر و مور شدهک هه بی وهک ته یران دبیزئ.

۶- مروقی خرابی ل خه لکی بکه بی بگه هی جزایی خوه وهک چهوا بهر صیص گه هشته جزایی خوه.

۷- فه قیبی ته یران برهک په ند و شیره ت ژئ ئیخستی یه دنیت سهر هاتیا بهر صیصی دا یانی دنیت فی کتیبیا خوه دا. وهک که رتکا

۹۲،۹۰،۸۹،۸۳،۶۷،۱۵،۵ . مروث فهیدی ژ شان شیرهتان دکه . ئەوا
 بابه تا گوتنه سههاتیا بهر صیص بویه په ند کورد دبیتزن (فلان ئیش بو
 عبادتهی بهر سیسی) یانی بی بهر بو و ب ناقتیدا چو. ههتا ل نزیک باژاری
 سلویی (گرکا محمهدهی عه مو) دنیتف بهینا وی و گوندی (جیما) ئ
 شکهفتهک ههیه له ته نشتا روژنا فایا گهلی و شکهفتهکی بچوکه ژیرا دبیتزن
 (شکهفتا بهر سیس) خه لک دبیتزن جهی عبادتهی بهر سیسه وهک سهیدا مهلا
 محمدی پالو و مهلا نورالدین طاهر شرنهخی و مهلا علی حسن سلویی بو من
 به حس کرن د روژا ۱۹۹۳/۴/۳ . دپاره خه لکی ئەف ئاخافته دروست کرنه و
 نکارم بیژم بهر سیس ل فی جهی بویه .

ده فی گتیو

بسم الله الرحمن الرحيم

گوه بدنه پییری دهفتهران
 دا نهز بخونم فی خهتهی
 ماذن (۱) ببی باخو مهرا (۲)
 ل جوندییی د خزمهتهی

خزمهتا سولطان و مییران
 صنعتهتا دانا و وهزیران (۳)
 هون مهکن بی شیخ و پییران
 گوه بدن فی شیهیرهتی

ئهف پهنده خاصه شیرهته
 شهرطی غولامان خزمهته
 باخو نه بین زهحمهته
 ههقی ئینصاف و مروهتی

مروهت ژمییر و حاکمان
 خزمهت ل قول و خادمان
 بی شیخ و پییر و طاعهتی
 ضایع مهکن هون طاعهتی

هه چي كهسي عاقل هه بي
خزمت مه كن بي مورهببي
دا طاعه تا (به رصيص) نه بي
هاتنه سهه ر كهايه تي

هاتم قصا به رصيص بييم
شهيطاني يا تبليس بييم
ل عابدي حه بيس بييم
نظهار بكم وي شوهره تي

نظهار بكم به حسني د عام
به رصيص رجاله ك بوو د شام
طاعه ت دكر دائيم مودام
زه بوو ژ خه وف و هه يبه تي

زه بوو ژ وه عطي سهه روه ران
دوور بوو ژ به حس و خه به ران
كهفته مغار و كونبه ران
چوو بوو مه قامي وه حده تي

چوو بوو مه قامي نه وليا
ژ ترسا خودا كهفت بوو چيا
د چيري د نيث په زكو ثيا
نيزيكي حالي حكمه تي

كهشف بوو ل وي جه زبه ك ژ حال
نهو عابدي مه سكه ن جبال
ژ ترسا خودي قهه د بوو دال
دله رزي ژ تايا خه شيه تي

ژ خه شيه تي بوو نه وليا
نهو عابدي مه سكه ن چيا
خوارن چ بوو ثا و گيا
دوور بوو ژ زادي شو بهه تي

دور بوو ژ وي زاد و طه عام
خزمت دكر دائيم مودام
ناقني وي چوو بوو شه رق و شام
كامل ژ قه در و قيمه تي

نهو سال ب سال كامل دبوو
طاعه ت دكر فاضل دبوو
مه قبولي نه هلي دل دبوو
روه ن كمر چرايا رومه تي

رومه ته چرايا هلكري
شيخ كو سري واصل كري
ترسا خودي دل كول كري
قه ط شهف و روزان خه نه تي

قهط خه و نه بوو ژ ترسا خودا
ما کهس قه بییر تی باب و دا
کی مییره مییری جان فدا
ئی خواری صه بر و غیره تی

لی صه برا طاله غیره ته
تریاک بلا دان مـ حنه ته
ئاخر ده وائو شـ هریه ته
ئی خواری دزانی له ذه تی

به رصیص قه وی غیره ت هه بوو
هه م قه در و هه م قییمه ت هه بوو
ناث عامییان حورمه ت هه بوو
ژ خواری وندن و تلاوه تی

وی شیخ و رو قورئان د خوهند
ذکر و عباده ت کربو و چند
مه جزوب و دین و هارو بهند
ئه و چیید بوون ژ بهر که تی

که پر و گرو (ارمش) (۴) لال
ئوفتاده ئو خه لقی به طال
هندي نه خوش ب ئینانه بال
صافی دبوون ژ علله تی

صافی د بوو جسمی دوی
ژ بهر که تا ئسمی دوی
دلشادی چون خه صمی دوی
راضی دبوون ژ ده عوه تی

طاعه تی پر وی ریز دکـر
ژ هه رچی حه رام په ره ییز دکـر
زده ژ قنجان بییر دکـر
ژ ترسا روزا ئاخره تی

ترسا خواری پر لی هه بوو
ژ عامی و غهیرانی قه بوو
صه د حه یف کو شیخه ک (۵) نه بوو
مابوو دوی خه بیینه تی (۶)

ئه ر ئه ولیا ئه ر ئه نبییا
ئه ر عابد و ئه ر ئه صفییا
بی شیخ و پییر جائز نیه (۷)
طاعه ت بکن ئی و جهه تی

هندي سه ر و ئه زمان هه نه
هندي کوئنس و جان هه نه
هه مییان ل پی شیطان هه نه
د کولنه ضاله تی

هندي بچووک و مهزنن (۸)
گه لوهميان گوهل من
نسنان و شهيطان دوژمن
ژ ميپژ بوويه عه داوه تي

روژا کوه و ئادهم ئافري
خالق ل ئبليس ئازري
بومانعي سه جده بري
ئبخسته طوقا له عنه تي

خالق ل ئبليس کر غه ضه ب
باپير (۹) فه جه ناني ئه ده ب
ئادهم شه ياطين بوو سه به ب
ئاقيته ده ژ جه ننه تي

قه ولتي د (مکسي) (۱۰) ثابتن
حه تا قيامهت رابتن
ئه و صلح و مه صلته نابتن
ب موصحف و ب ئايه تي

ئه و صوفيي ب صوم و صلته
ئاقا کوري برج و کله لاته
قه ط دفنا شه يطيني نه هاته
ژ نوسخه يا شه ريعه تي

ئه و صوفيي صافي صفه ت
دوور بوون ژ وي عه يب و غه له ت
شه يطان هه رو سه ر لي د ده ت
دل ئا ئاصييه (۱۱) ري نابتي

ئه مري بري (۱۲) دل بوو حصار
شه يطان هه رو تينه ديار
ئبليس ب شخي نابتي چوچار
مابوو د وي مه لاله تي

شه يطان نه حسي ناقصان
ئه و رو سيهاهي مه جلسان
روژه ک ب سوي هات ل پوسان
سيما سه بي کچ طه بعه تي

شه يطان دبي کچ ئاورم
خور و خيس و ري بريم
حه يف و مخابن بي کوپم
قه ط يه ک ژ وه ب کيپر نه تي

ئه ف رنگ دبي ئه و طه حل (۱۳) و زشت
ئه رمن هه بوو چي ژه ک ل پشت
به رصي بص بغي رنگي دهشت
دانييا ژ سلوکا ظوله تي

ٺه و چيـڙه کي ناڦڻي وهـسـواس
ٺه ي لنگ توري کيـمي و کاس (١٤)
رابو و ڙ ناڦـا ٺه لـهـناس
ڙ بابي خوـهـستي همـهـتي

گو نه ڙ نهـسـالا بابي خوـهـبم
نه ڙ نهـسـهـب و پشـتـا تهـبم
ٺهـر دڻي ڙ بهـرـصيـصي ڦهـبم
دي بيـخـمه هـلاکـهـتي

ٺه و روو رهـشي روو ب طهـني
روح ٺا تهـشي طهـبـهـت جني
چوو بوون حـيـسـابا باطني (١٥)
سهـکني ل باني فـورـصـهـتي

گهـرـها د حـيـصـاري ب دوم
خوهـش ميـر ل برجان بونه کوم
ساتا کو (١٦) ديت ٺه و جهـيش و کوم
ترسا ڙ سهـهـمي هـيـبهـتي

ترسا ڙ لهـيـشا (١٧) عـابـدان
کوـه و حـيـصـارا زاـهدان
تي سهـح نه کـر دهـنگي صـهـدان
بل ڙ هـهـوائو شـهـهـهـتي

قهـليـي د ميـران کهـلهـن (١٨)
برجي د ٺاـصـي دهـرگـهـهن
خـور و خـراب قهـط تي نهـهن
ڙ صـهـبرو رضـايا مـحـنهـتي

خـور و خـراب ڙي مـشـتنه
نهـفس و هـهـوائـي کـوشـتنه
يا قهـنج ڙ وي دهـست هـشـتنه
کـهـس باطني چار نـابـتي

شـهـيـطاني دبي بي يارهـکي
بي زولف و خـالـا رندهـکي
بي کوشـتنا رهـشـمارهـکي
ناکـهـفي داڦا حـهـسـرهـتي

نا کـهـفي داڦ و بهـندهـکي
بي زولف و خـالـا رندهـکي (١٩)
بي مـحـنهـتا سـپي زهـندکي
هـهـڦـرو بکم ٺهـز مـحـنهـتي

ته دڦي خـراب کي (٢٠) ناڦـهـکي
شـيـخ بيـخي قهـيدو داڦهـکي
نيـشان بده گول باڦهـکي
لي راست و چهـپ کهـيـسـاتهـتي

لئی بدی (۲۱) دناقا فکری
بیختم به لایا بکره کی
دا ظاهری کم زکره کی
دا شک نه ئیت فی حیلہ تی

خه ملی ب لبستی حاجییان
وہر بوو دلقتی صوفییان
زیدہ عہ صا ئو تزییان
ژ جانبی (نہ جدی) قہ تی (۲۲)

ئو ساحری رنک سامری
خه ملی ب لبستی ظاہری
نیزیکی (۲۳) بهر صی صی ئیوری
ب حوججہ تا عیباده تی

وی عیبادهت بی حسیب کر
بهر قہ (۲۴) قبلتی سہر قہ جیب کر
تیک و قیک حیلہ ئو لیب کر
ظاہری شیخ شوہہ تی

ظاہری بی حہ ددی چاک بوو
تزی و شہمل و سیواک بوو
دیم قہ مہر صوره تی پاک بوو
لیب ژ سیما ئی وہ تی

لیبا کو (۲۵) شہیطان راست بکت
حیلا کو ئه لخناس بکت
کئی دئی ب رننگ وی ناس بکت
نابی ژ شیخ کن لومہ تی

طاعهت دکر ہر دگری
قسط نانقی نافطری
سہ عتہک ژ ری نا شہ مری
ہر موعتہ کف بوو د قبلہ تی

ئہ شکرہ بهر صی صی دبینی
وردو ئا زانا دخستوینی
ما دہمہک غافل دمینی
شیخ حہ باند و دل کہہ تی

شیخ دکی فکر و خیالی
من نہدی کس بقی حالی
ئو تنی ژ حق را دنالی
ئہ ہلی فہ ضلی ئومہ تی

ئو دہبی شیخی ژ شامہ
ئو تنی قوطبی زہمانہ
لازمہ چینہ سلامہ
ما ئہ داکن سوننہ تی

شیخ ژ خاصی ئەو قەصت کر (۲۶)
ژ خوە ژە خێر و (۲۷) (وی) سنەت کر
وی نزانێ رێ غەلەت کـ
چوو (له جـوهدا) (۲۸) غەلەتێ

بێ گومان رێ ئیختلاف کر
با ئە دەب هات و طواف کـ
هەر دووان خوەش ئعتکاف کر
چوون ژ فەضلی مـزگەتێ (۲۹)

صوفیی تەوحیدی تەقران
بەلکی خوەش بوونە ب هەقران
ئەم قیجە بین قزی ل قران (۳۰)
تەرجەمانی غەفلەتێ

ژ یەک دکن هەردوو سـوئالان
ژ خـضر و الیاس و هەقران
ژ قـوطب و ئەوتاد و رجـالان
ژ جـو نودی غەیبـەتێ

خوەندییە شیخ قەط شەریعەت
ئە دەب و ریزی طەریقەت
چووێ نیف بە حرا حەقیقەت
مەعدەنا مەعریفەتێ

شیخ دەبێ باقی خـودایە
ئەف دەرە بێ سـەر و مـایە
من موقیم خەوف و رجـایە
مام ل سـەر قی عـادەتێ

شیست و نەه سالی تەمامە
د خزمەتا با خوێ (۳۱) خوە دامە
هیژ د نیف خەوف و رجـامە
ب جـوهد و ریاضـەتێ

شەیطان قە بەر صیص رابتن
کشته (۳۲) بدە شیخ دەر شەطن
قەط ئالی خزمەت دەر قەتن
بییە ل سـەر سەلطەنەتێ

دەرۆشی قەنجی مـوسلمی
نەه عاشقی قی عالمی
بێ پیر ژ خوە ئەو ناحەمی
وندا دکێ طەریقـەتێ

بێ شیخ و بێ ئو سـتادەکی
ب تنێ کـەتێ چیا یەکی
بابی دقـی بەلایەکی
ئیمن مە بە ژ تەعلوقـەتێ

دونييـايـه پـر تـه علـوقـه تـه
شـه يـطـان قـه وى بـى دـه ولـه تـه
لـيـبـان ل مـيـرـان دكـه تـه
جـارـه ك بـكـه مـشـو هـر هـتـى

جـارـه ك هـه رـه بـال نـاسـه كـى
خـو بـكـه مـر يـدئ خـاصـه كـى (٣٣)
دا ئه و قـه كـت ئه سـاسـه كـى
ئـانـجـا وـه رـه عـمـمـار هـتـى

ئـه سـاس دقـئى لـاز م بـتـن
بـنـيـيـاد قـه وى قـائـيـم بـتـن
هـوسـتـال سـه ر ئـيـمـن بـتـن
ژ پـوشـمـانـى و نـه دـامـه تـى

بـه رـصـيـص دـبـى ئـه ز دئ و هـكـم
قـه ط كـه س نـيـيـه شـيـخـى خـو هـكـم
دـچـم سـه رى ب خـر قـئى خـو هـكـم
نـوقـصـان بـكـم قـئى حـور مـه تـى

شـيـخـى مـه دى رئ ناس بـتـن
سـه ر دـارئ قـو طـبـئى خـاص بـتـن
يـان خـضـر و يـان الـيـاس بـتـن
يـا صـا حـبـى نـو وـه تـى

شـه يـطـان دـبـى يـا شـيـخ هـه رى
ئـبـلـيـس كـر ه تـه كـه بـبـورى
(يا خـو) (٣٤) بـر ه نـافـث ئـا گـرى
رـا كـر ژ نـيـقـا صـو حـبـه تـى

صـو فـى دقـئى نـا فـه كـر ن
دـه ر و يـش د بـه ر مـر نـئ مـر ن
دئ خـو ه ژ صـان كـيـم تـر كـر ن
بـن دـه سـتـئ هـه ر چى خـو لـقـه تـى

تـه دقـئى رـيـيـا دـه ر و يـشـيـيـئ
جـار ه ك نـه كـه دـر يـشـيـيـئ
كـيـم تـر بـگـر ه خـو ژ پـيـشـيـيـئ
(دا) نـه كـه قـئى د هـلا كـه تـى (٣٥)

ئـيـمـان تـنـئ ئـه و قـه دـه ر ه
هـه ر چى دـبـى ئـه و بـا و هـر ه
دـه سـتـئ بـگـر قـئى رـا (٣٦) و هـر ه
زـانـى رـيـيـا هـدـايـه تـى

ئـه ر تـو ب مـن رـاضـى دـبـى
ژ جـو نـد يـيـن د هـادى دـبـى
عـالـه م ب عـلـمى د بـبـى (٣٧)
ب نـوكـتـه ئـو ئـيـشـار ه تـى

ئەر تېنە ســـــەر چەنگى دمن
توناس دكى دەنگى دمن
هاقـــــال و هەف دەنگى دمن
ژ صـــــح دكى حەققەتەتى

ئەر دقـــــى ســـــەيران و ســـــەيرەك
بەرەكەت ئىحسان و خەيرەك
دا نھا ئەز بىمـــــە طەيرەك
چىنە مـــــولكى قـــــودرەتى

وہ د بىت نەحـــــسى لـــــە عىنە
ئەم ل ســـــەر بەحـــــرا بچىنە
تە ب من بىن يەقـــــىنە
باوەر و صـــــدقـــــا تەتى

بەر صـــــىص دى ئەر دى وەبى
دى كى ژ تە چىـــــتـــــر هەبى
ب پىر و ئوستادى مە بى
ئەز ژى بىن نەفـــــەتەتى

كاذبى مەلـــــعون ب حىش قـــــە
چەنگ و پەر هاتن بلىش قـــــە
بوو يە طەيرەك ئەو ژ پىش قـــــە
غەبىرى بقى نـــــسبەتەتى

جـــــارى دى ژ رەنگى جنان قـــــە
دل ژ شىخ صەيد كىر ب جانقـــــە
بىر ب ســـــەر (بەحـــــرا عومان) قـــــە
گىرت ب داقتا رەغـــــبەتەتى

زاهدى شـــــەيطىن هەژاندى
فـــــەرەس و رەخ ژى ســـــتـــــاندى
دل ب چوكىشى كىشـــــاندى
پەھلە وانى حـــــىلەتەتى

چىـــــژەكى شـــــەيطىن بەلا بوو
خـــــوبەكى (رگى) (۳۸) نە مـــــابوو
دل بكون لىبى ســـــوتابوو
ھىژ سەبەب طەمـــــعىيەتەتى

گـــــەنم و دانى تەمـــــايى
چىـــــژەكى داڭ لى قـــــەدايى
بى حىســـــاب كەتنە بەلايى
بن دوو لىنگا داكـــــەتەتى

پىروزە طەمـــــعا ئاخىرەتى
يا ناڭ و نامـــــوسا مەتەتى
مەيلا لىقـــــايا جەننەتەتى
ئەو فەلە خاص ب كىر مەتەتى (۳۹)

نه بی وه گوته وار عان
حوببا دنی دا طامعان
ناچیتته قهلبی خاشعان
صدهدهق ژئی روایه تی

خهیر و شهر و مه کر و به لا
موهرا نه صیب و نه جه لا
راست بوو ژ روژا نه زه لا
نه مپر بهرات ژ بال ته تی

نه زلی بهر صیص حه مول کر
شیخییا ئبلیس قه بول کر
خیر و شومیی (۴۰) فوضول کر
چو طلسم ما دوله تی

زه غه لا (۴۱) شیرین ژ هاقه
رو وه کوو شه کر د ناقه
عاقبه ت طه حله ظهراقه
کسهس نکارت دهف ده تی

قیکه تن هه ردو ب یاری
دز کره مالخوئی مغاری
ماست دبی ب تولا سپاری
مال کره حوجرا (مه تی)

زاهدی خه ییر و شه و ابان
ماسستی کودا دهف کلابان
یاریییا خور و خرابان
ژی دبینی زه حمه تی

یاریییا خه لقی نه هه موار
ژی بکن توبه ئیستغفار
دی کهنه کامل گونه هکار
طه نیییا دوهن قییکه تی

کویه کی (۴۲) په حتی ب نفتی (۴۳)
شه هرزا کر شیخ ب مفتی
برکره (۴۴) یاری شکه فتی
نه ب خییر کی قصه تی

نه ب خییر و نه ب هائل
پاشی بهر صیص بی ناقل
قه ط وه لی نابن توجاهل
بییی علمی حکمه تی

له و بییی علمی (من لدن)
قاصد هنار شاهی مه زن
لاتعب بدوا ئیللا نه من
لازمه شوکرا نعمه تی

من ئەف مـثـال لـه و بـه سـتـنـه
هـشـيـار بـن مـيـر و (٤٥) ژـنـه
شـه يـطـان ب هـر كـه س دژـمـنـه (٤٦)
بـه رـصـيـص غـرـانـد بـقـي نـسـبـه تـي

شـه يـطـان ل شـيـخ بـو (سـه ر ئـه مـيـر)
نـيـشـان د دت شوغـلا بـي خـيـر
خـه لـقـنـو دـنـي نـائـيـت ب كـيـر
دا جـه هـد بـكن ل ناخـيـر هـتـي

بـي دـهـسـت لـمـيـژ ل مـيـژ دـكـت (٤٧)
تـه هـه جـو دـان (٤٨) دـرـيـژ دـكـت
لـيـبـا مـهـز ن دـي هـيـژ دـكـت
يـان چـار كـه نـار مـهـلا لـه تـي

وـهـر عـيـ دـكـت زـولا دـبـت
بـه رـصـيـص قـهـوي پـي شـا دـبـت
نـوـر ژ رـوـان پـه يـدا دـبـت
شـه بـيـهـي هـه يـثـا دـا كـه تـي (٤٩)

حـه تـا نـه بـو شـو بـه هـتـي نـور
فـر سـهـت نـه كـر فـه تـحـي صـو دـور
دـور هـات د بـز مـا رـي دـكـوـور
هـه قـر و بـكن شـه قـا و هـتـي

وـهـخـتـي خـو ه لـي مـالـي بـكـت
ثـا قـي لـه شـه مـالـي بـكـت
قـه صـدا كـه زـي كـالـي بـكـت
زـانـت شـو غـول ب دـه سـت قـه تـي

خـه لـقـنـو خـو دـي تـه قـدـير دـكـت
جـو زـئـه ك لـه عـيـن تـه دـبـيـر دـكـت
قـه صـدا كـه نـيـشـكا مـيـر دـكـت
چـو وـنـه تـه مـام قـرا كـه تـي (٥٠)

مـيـر هـك هـه بـو بـي حـه د ب مـال
بـكـر هـك هـه بـو قـا مـهـت شـه پـال
سـيـمـا و هـكـو و بـه دـرا كـه مـال
قـه ط كـه س ئـه دـا كـت (٥١) و هـصـفـه تـي

قـه ط كـه س ئـه دـا كـت مـه دـحـان
شـه بـيـهـي هـه يـثـا چـا ر دـه هـان
عـو مـر ژ و ان سـال و مـه هـان
و لـدان و حـو ر ا جـه نـنـه تـي

و لـدان و حـو ر ا بـيـهـن خـو شـه
ئـه شـك و (٥٢) غـه زـالا چـا فـ ر هـشـه
دـيـم قـه مـهـر ه خـال حـه بـه شـه
حـبـرا بـيـه سـه ر كـا غـه تـي

خالئ ژ رهنگئ فلفلان
ئیلان و جوتئ قاتلان (۵۳)
ئو ففر دکن خونا دلان
باکسرچ زانت مروهتئ

بکر (۵۴) ژ رهنگئ حوریان
سرداره (۵۵) رهفا (۵۶) قومریان
صهییاده قهلبئ صوفییان
مهشغول ب کیرا ذبحهتئ

کیرا د دهستئ ئەسمه ران
صوره ژ خوئنا (۵۷) جگه ران
خهلقنوژ ئەقینا دلبره ران
مه علوم نیه چ ب سه ر مه تئ

ئو نازکا مه شهوئی عام
شه ه طوطییا ئیوان مه قام
له ب شه که را شیرین که لام
شه یطان دخه وده بع که تئ (۵۸)

ئو نازکا وهی موعتته بهر
شه یطان دخه وده هاته سه ر
(پیر عه فیا) (۵۹) کابووس دبه ر
زه بانیییا قیامه تئ

خه ملی ژ رهنگئ پی ره کی
سیمما وه کو خنزیره کی
لنگ دا که نیشکا (۶۰) میره کی
ئیمن دخه و ده راکه تئ

شه یطان بووه جن طازییه که
راهشت دگوهده گازییه که
لئ بوویه تای و له رزییه که
کچ هلبوه ژ غه فله تئ

کویه که دخه وده پی ره یی
نازک ژ غه فله ت هلبه یی
له علی د صور که ف لئ مه یی
رابین ب (زینا) (۶۱) خدمه تئ

لئ روهن کورن موم و چران
دهاتنئ باب و بران
پییده دریزن هیستت ران
یا نازه نین چ ب سه ر ته تئ

خالئ کچی پرسیار دکن
دهست و (۶۲) پییا تیمار دکن
جیری و خزمهت کار دکن
یار و ره فیقی هی شه تئ (۶۳)

جارهک بیینن(۶۴) خادمان
بهنیـرنه(۶۵) بال عالمان
جه ما بکن مونه جـمان
ژیرا بکن کـتابه تی

تاینه ژوور خـه لقی ره مال
هندی هه بوو نه سمائو حال
تی سهح نه کر حال و حه وال
وان ب حیـسابا نه بجه دی(۶۶)

حیـساب لوان موشکل دبوو
دهست ل کـتابان شل دبوو
حـه رفقین دنو داخل دبوو
نه لیف نه دین دکر خـه تی

وان قهط نرانی حال چیه
هه میان دگوت چاقینیه
لازم کچی نیته گرتیه
ئسم و طلسمهک لی نه تی

(اسم) و (طلسم)ی حـرز دبهن(۶۷)
شـیخ و مه لا ژیره دکـهن
قهط کـیم نه بوژانا به دهن
سـور بوو ژ دهست حـه راره تی

پاشی وان حـرز و کـتابان
نه لخناس پیـری خـرابان
چو د خـه ونا دیـتی و بابان
لی دکت قی نه صیـحه تی(۶۸)

د خـه وین دبین باب و دی(۶۹)
وه دقتی کچی خـوش کت خودی
بان دی(۷۰) بنه بال زاهدی
روژهک بدهن لی مـوهله تی

کارا کچی کن ب ئاواکی
سه ری بشون ب ئاقه کی
دا شیخ ببینی گاقه کی
قه نجه ل بو مه صله حـه تی

لازمه شیـقه ک بمینی
حال و ترسا وی ببینی
ئسمی (یشمخ) لی به خوینی(۷۱)
مارهوا کن حاجه تی

سی شه فان د خـه ونی دبین
باب دبی مالخوی بخوینن
رابکن پیـر روز هـلینن
صاحبی فراسه تی

خه ونا کـو وان دینه ب جـوت
با خوئی ژ مالخویره دگـوت
دائو بران دل پی دسـوت
نادت وهزیر ئیـجـازه تی

وهزیر ژ باخـوئی پرسـی یه
خه ونا کـو وه ئیـشه ف دیبـه
باوهر مـه کن ره حـمـانی یه
من دل نه چو فئی وه قـعه تی

جار جار دکن بی حوکـمـییان
ظاهر دکن بی شه رعـییان
خه ونا حـه راما عامـییان
باوهر مـه کن فئی روئیـه تی

خه ونی دوان صـادق دبن
ئه ر خـزمـه تا خـالق ره بن
دوور ژ کـه سی (فاسق؟) (۷۲) دبن
ل دوشـه کـا عـه داله تی

خه ونا وه دی بی شـرعـه ته
دیتنا مـه حـرم عـه وره ته
بابی قـه بول ئه وه دـه عـه وه ته
ژ نا شـه رعـی و کـورـه تی

ئه ف رهنـگ دبی مالخوئی کـوهن
ئه ر هون دکن پرسـی ژ من
بسـپـیرنه شاهـی مه زن
شـشـافی دکئی ژ عـلـله تی

ته دبیره کی مـه عـقـول دکر
صه د حـه یف کـو مـیر قـه بول نه کر
نه فسـی جـه له و ته حـمـول نه کر
ته حله حـه قی ل کـه س خـوش نه تی

حـه قنـاسی گـوهـدار مـوئـمن
گـومـره ه (۷۳) قـه وی دل هـیـسن
شـیـره ت د گـوه نا سـه کن
نارنج ل بابی گـونـبـه تی (۷۴)

کـیـمـیا له با من عـاقله
ئـنـسـان ب علمـی کـامله
ره ئیـا نه ئه هـلان مـوشـکـله
خـه لقی مـودام د غـه فله تی

قـه نـج کـر وهزیر ئه مـینی کـر
بابی کـه نیـزکی ره بن کـر
(خور کردن و خود بینی کـر) (۷۵)
ژ کـیـم فـه هم و جـه هـاله تی

(کیم فههمیئی) (۷۶) جاهل دکن
رهئی دبی عاقل دکن
گوش ب ههوائی دل دکن
خه مالا کچی و زینه تی

رابونه خه مالا وی (۷۷) بکن
کاری کوباب و دی بکن
لازم قهوی دی چی بکن
ژ زیف و زیری صبیه تی

یه ک جار د زیری وهر دکن
کاشانیسا دبه دکن
تیکده جلا ماوهر دکن
ژ بیهن و بوخورا حوسنه تی

عود و زوباد و عهنبه ره
مسک و گولاب و ماوهره
جوانا پرچک (۷۸) چهنبه ره
شوبهی عهروسا داوه تی

دیمما گولی سورا دکن
زولفان ل سه ر دا دکن
ب حننه ئو زه رباف دکن
ب جه وهه ری د قییمه تی

تیک جه وهه ر و ئه لاس دکن
کوفی ژ (بافتی) (۷۹) خاص دکن
ل فه و قی تاجان راست دکن
ئه ف رهنگ دبن زیاره تی

ب عهجه بی (مداه) (۸۰) دبن
ب ته ختی کوشالگه ه (۸۱) دبن
بال عابادی الله دبن
هی قی دکن فه ضیله تی

ئه و عابادی ب ناموس و نام
بیهن عهنبه را ب له عمل و جام
ب ریز و ئه ده ب برنه سلام
نیزیکی دهستی حه ضره تی

دیم قه مراهه را ئه برو هلال
رهنگ که و که با (۸۲) خورشید مثال
کچ بی ره فیق هشتی ل بال
ئیمن ژ ترسا توهمه تی

ئه و نازکا خه لک موشته ری
به رصیص دوی نافه کری
شه یطان ده مه ک چو لی کری
خیلی فه کر ژ جه بهه تی

خـیـلی ژ بهر دیمی قسه کر
ترسا کچی لی زیده کر
یا شیخ تچار پروه (۸۳) نه کر
بی شه فقوت و بی ره حمه تی

طای غه ریبان بهر مه ده
ئه جرئی د گهل وان بی حه ده
خیری مه ریضان یه ک سه ده
ژ بی حیساب فه ضیله تی

ئه و عابدی قائم ل ری (۸۴)
جـارـهـک نه ظهـر دا دیم دو ری
طهیری دلئی شیخ هلفـری
بی نختیار کر قامه تی

بی نختیار بو راهبه
فکری د خه ططی کاتبه
حرفا ئه فین کر غالبه
دین بوژ نه قشئی قودره تی

دین بوژ خـال و ئه بروان
ژ بیهنا رحان و (لیموان) (۸۵)
ئه و بلبللی وان بشکوان
وهر بود تورا ئولفـه تی

شه یطان له عینی فاسده
سور گول نه ما بو عابده
وی موبته لاهلا کر زاهده
دل گرت ب داقا ره غبه تی

مـوحـبه ت قولویان گهرم دکت
صـهـد به رقی پولاد نهرم دکت
ئاگر ژ پوشی شه رم دکت
ناری مه جازی حرقه تی

ئه و عابدی حه یران و مه ست
به ند بو ب ته قـدیـرا (الست)
شیخ نختیار چو بوژ ده ست
شه رمـهـنده بود خلوه تی

شه یطان دبی قه ط شه رم مه که
یه ک ئاده مه ک نین بی له که
باندی ژ عه یبان توبه که
موسی دکت شه فاعه تی

قه ط غم مه که دونیا وهیه
به نگ و زنا قه تل و مه یه
ل وان حه مییان ته وبه هیه
پاقر دبت ب ته وبه تی

ب تـه و بـئ دچـن بـئ تـه دـه بـئ
ترسم کچن حه ملهک هه بئ
باندئ توژئ شه رمه نده بئ
کو بکن گه لوژئ قـصـه تـئ

شه یطین ژ به رصیص لهومه کر
ته فتنه که هه فـخـوه کر
چاخوژ میـر شه رمه نده کر
داخل بووی د خه طیئـه تـئ

پاش کـوبـه لا بـوصـادـره
قـه تـلا کـچـن تـه و لا تره
دا سـهـح نه کن باب و برا
ترسم ژ ته ژ سـیـاسـه تـئ

هه یا خـودئ لئ نـازـری
ودبئ حه تا کچ نامـری
ئه ف عه یب ل ته نا فـه شـری
قه ط یا خـودئ قـه بـیر نه تـئ

بابئ قـه وئ تـه و کچ دقـیـت
باندئ قـصـی ژیره دبـیـت
ئه مـری عظیم ب سـه رته تـیـت
نابئ خـلاص بئ عـبـره تـئ

رهنگ و رووی شیخ شه حـتـانـد
ئه و ل طه ریقئ غـه لـتـانـد
کچ کـوشـت و خـون لئ شه بـطـانـد
شـه رعی ژ بابئ دیه تـئ

روژا کو به رصیص خه لقانـد
ته قـدیر ل ئاتی نه فـقـانـد
ب ئه مـری خـودئ کچ خه نـقـانـد
ب زار بیـو قـیـامـه تـئ

حه یفا له طیفـا شه که رین
دائو برا لئ تـیـت گـرین
ئه و را د(۸۷) ل شیخ گـرتی برین
رهش کـر ب داغـا فرقه تـئ

ل عـابـدا(۸۸) داغـا بـیـم
ل سـور گـولا باغـا بـیـم
یا سـونـبـولا ئاغـا بـیـم(۸۹)
غه یری ل باغئ حـشـمـه تـئ

یا ل گه رده نا رهنگ عـاج بـیـم
یا ل کوفـیـا رهنگ زهـر تـاج بـیـم(۹۰)
هنـدی مه دحـا ب دیبـاج بـیـم
ناکم خـلاص قئ قـصـه تـئ

يا قه نچ نه وه كو تاھ (۹۱) بکين
ڦي نازکي وندا بکين
ئيشه ڦ د سيلن را بکين
الله غه ريق کت ره حمه تي

الله ل به رصي ص حو کوماند
شه يطان مغار لي هه دمماند
مالک ب سه ردا عه دمماند
نائيه ته سه ر صلاحه تي

شه يطان ژ ري بر زاهده (۹۲)
پاش کوفه يته کر عابده
يا شيوخ ئي جازا من بده
دا نه ز هه ريم سياهه تي

ده ستور بده من ئيشه ڦه
داچم ب نک باڦي خو ڦه
چاره ک بييم بييمه ڦه
داخاز بکم ژ شيه رته تي

بي شيه رته و ته دبیره کی
بي ئوستکار و پيره کی
نادن جه و ابا ميره کی
بڦي دچنه فه ضاحه تي

نه ظه را مييرانه گهرمه
مايييه فه هم نه و قه دمه (۹۳)
کوبه لا بچي ته ژ سه رمه
نه ز نه دا کم حو ججه تي

نه ز دزانم ڦي ججه و ابي
داچمه نک پيرو بابي (۹۴)
بي ته دبیره را وي قه نابي
قولزوما علمييه تي

هندي د ناصي بت قصه ت
نه و مال خراب ري تي دبه ت
ڦان موشکلان نه و حهل دکه ت
پر عاقله فه هم دره تي

به رصي ص دبي به ندي هه رپه
ظاهر بکه ژ بابي خو هه رپه
جه و ابه کی بينه ژ مه رپه
مائل بکن ڦي ده فععه تي

به رصي ص کوبن ژ با ڦه بو
(نه بييه ض) ژنک وندا ڦه بو
بابي کوري پي شا ڦه بو
گو (اختمار) (۹۵) ژ کوڦه تي

شه یطین ب صورهت با کری
هاوار کـــره باب (و) بری
ئان وی دنیتف ئاخئ کری
قهط کسه دهانا من نه تی

جارهک وهرن تهفتیش بکن
طه ماهییا قه میش بکن
باندى ل من قه تیش (۱۰۳) بکن
من زیر و زیتف ب کیر نه تی (۱۰۴)

زیرئ کو هوستتا چیکری
تاجا موره صصه ع ل سه ری
نائیت ب کیر خه لقی مری
ژ من قه کن (۱۰۵) قئ کسه وه تی

بابئ ژ خه ونئ دل قه گهشت (۱۰۶)
شاه و غولام رابون ب قهست
چونه شکهفتئ دهست ب دهست
داخسواز دکن نه مانه تی

نه مانه ته بارئ مـــه زن
شیخ گوئه ز و نه مرده و ژن
دونیا حـــه رام دوره ژ من
(ثوی) (۱۰۷) ژ شـــه ئنئ م نه تی

خه لقنو جه و ابا شیخ نه قه
ئه و جان نه هات (ینگئ) (۱۰۸) مه قه
قه گه ییا ئو هاته قه
وندا قه بو وی ساعه تی

ته حقیق نه کر وان نه و جه و اب
ژ یارییا خه لقی خراب
وان گوته شیخ هه یا که ذاب
سه ر راست (۱۰۹) ببئ عباره تی (۱۱۰)

دل سه عییا (۱۱۱) قه تلئ دکن
کـــوشتن تنئ چ لئ دکن
هه تیانه ناف سیه لئ دکن
ب سه ر قه چونه توربه تی

ئه و ناگهان ب سه ر قه بون
نیشان و زولف ژ دور قه بون
لازم ژ گریان زه قه بون
ئاینه ده ر ژ وه حشـــه تی

کچ که و که با شهف طاریان
ئه و زاهدئ ژ حـــه وریان
بو خونییئ نه نصارییان
یا ره ب به لا ژ بال ته تی

ياره ب تو كه س سه ودا (۱۱۲) نه كي
فه ييت و شه رمه زار نه كي
عه يبال كه س ئظهار نه كي
هه تتا فه روزا ساعه تي

عه يبي د خه ف بون نه شكه ره (۱۱۳)
هه ميان بهيست نه و ماجه را
به رصيص هلاويست (بشرا) (۱۱۴)
هاته حه دي هلاكه تي

جه لاد ژ گه نجان كار دكت
به رصيص ژ دهست هاوار دكت
مه لعون خوه لي ئظهار دكت
ديسان گه هايه له عنه تي

به رصيص گري گوتي ب زار
نييه ت خرابي قه لسي يار
چرا نه هاتيه ديار
بي شه فقه ت و بي ره حمه تي

گه و خلوه يا بابي دور بو
گه ه د (لبنان) و گه ه د (طور) بو
سه كنيمه هه تتا حوضور بو
ئه فه گه هامه خزمه تي (*)

خه لقنو بني ترن كا زبي
ئه ف ره نگ ديي ته راهبي
ئه ز قه نج دزائم سه به بي
كافر دكت كه يفييه تي

به رصيص گوب قوطبي خاص كي (۱۱۵)
قي قصا موشكل توراس كي
من ژ قي به ندي خالص كي
بممه قولي مننه تي

دوژمنان ئنصاف چو نينه
ته دقي دونيا شيرينه
سه جده بو ذاتي مه بينه (۱۱۶)
دا بكمه شه فاعه تي

ئه ر تينه من سه جدا سه ري
جاره ك بكم نه ز مه هده ري
هادرل ته فه دبن ده ري
في الحال دبيني ره حمه تي

ئه و عه ابدي بي ده وله ته
ناقني ژ دوني ساي (ره ته) (۱۱۷)
قي خه به ري باوهر كه ته
سه جده دبت ژ ضه روره تي

ئەو عابدىڭ بىنايى (۱۱۸) وعود
شېخ ب ئىشارەت بىر سوجود
شركا عەظىم چو بو ووجود
ئىممانى بىر ب شىددەتتى

ئىمان ژ بەرصىص بو جودا
شەيطىن قە كوشتى زاهدا
(فروار) (۱۱۹) كىر بارى خودا
مەكسەب نەكىر تىجارەتتى

هەفتى يويەك سالى تەمام
طاعت دكىر دائىم و دام
قەبول نەكىر شاهی عەللام
يەك جارى برە خوسارەتتى

قىسەنج ناس بكن (الله)ەكى
(بر) (۱۲۰) خدەتا پادشاهەكى (۱۲۱)
ضايە مەكن ب گوناهەكى
ئىمن مەبن ژ هەيبەتتى

بى حىساب (مكىسى) خەبەردان
ژيارا قەلس و نەمەردان
دى نەدامەت بى ب سەردان
(مىم و حى) ب روايەتتى

(مىم و حى) ئەڭ بەند دگوتىن
ئەم ب مەعنایى هەڭوتىن
عوجبى گشت خىران دشوتىن
لەو رىاء ب كىپىر نەتتى

فعلا خراب خود بىنىيە (۱۲۲)
عوجبى مەكن ل دىنىيە
دەريا سەراست مىسكىنىيە
ژ دەرويشى و حەقارەتتى

په راویز

(*) مهلا خه له فني رهمه تي د وي سرفه ريدا و پيشتر ژي چندين (روايهت) تين ستران و حيكايه تا (هه سامي) تاغي و ستيا له عليخاني) نقيسي نه و كريبه شانوكه ري ژي د (۱۱۸) كهركاندا و گه له ك سپهحي به.

هه مي روايهت يه كن كو له عليخان كچا عه زه ب تاغايه لي هنده ك د بيژن سهره كي عه شيره تا (گوفه بي) يه كو مه لا خه له ف تشته كي گه له ك سپهحي دبارا ژ هه ف چونا في عه شيره تي د پيش چاخي به درخاندا نقيسي يه ياني ژ كه م قه د سه دي هه ژده هي دا ب هوي زورداريا يه كي ك ژ ميرين بوتان مه لا خه له ف ژ هنده ك مروقين شه هزا ژ گوفه ييبان وه رگرتيه . هنده ك د بيژن سهره كي عه شيره تا (سپيرتي) يان بو و له عليخان ژ سپيرتي بويه ياني (اسپايرد) ه دنيتف به يينا مكسي و خه سخيري و هيزان دا و هنده ك د بيژن عه زه ب تاغا سهره كي عه شيره تا كه لهوكي بويه ، و پيش سه دي نوزده هي سهره اتيا هه ردو عاشقان هه سام تاغا و له عليخان رودايه . هه سام ژ تاغايين عه شيره تا (بهرواري) بويه له قه زا خه سخير و نه وره ژ تاغايين (تاديان) كو هه تا نهو ناغي (تاديان) بو وان تيبه گوتن چكو ژ زوريه تا (شبخادي - شيخ نادي - شيخ عدي) اي شبخي نيزيديانه و شه هيد يعقوب تاغاي نهروهي ژ زوريه تا دهرويش تاغاي مامي هه سامه و خليل تاغاي يعقوب تاغا ژي هه تا ۱۹۸۳ زيندو بو و كورد په روه ر بو و د وي ريي دا يه يعقوب تاغا چوه و خليل تاغا ژي ره في بو و گه له ك ل سوربائي مايه يه يعقوب تاغا له (۱۹۲۵) دا د چاچي شورشا باكور ژ نيئف چو ره في و هاته ناوچا زاخو. دياره وه خته كي عه شيره تا بوشا (بهرواريان) نيزيدي بويه .

من د سالا (۱۹۵۶) ژ رهمه تي شيخ معصومي نورشيني (له تهنيشتا دهشتا موشي) بهيستيه كو هه سام ژ عيشقا له عليخاني وه ك دينان لي هاتيه و تركا هه رتيا خو كريبه و هاتيه دهشتا موشي و ل ويدي چويه به ر رهمه تي.

شاگري من مه لا خه له فني دلسوز و چه له نك و ژيهاتي مقدره تي گه له ك دبارا هه سام و له عليخاني دا خرځه كريبه هيشيدارم روژه كي بكارين چاپي بكين . د مده هي دهه سالاندا زیده تر ژ چوار هزار بهر په ر ژ كه له پورا بلاف كوم كر لي ژ بي به ختيا كه له پورا كوردان زو وه فات بو و كول و گوفان بو من هيتلا و كه س نينه جهي وي بگري .

برايي هيترا مسته فا نوري بامه رني ژي هيمه ته كي مه زن كر كو سهره اتيا هه ردو عاشقان د كتيب هك دا چاپ كريبه ل ۱۹۸۰ دا .

- (۱) (ماذن) (اسم فاعل) ي (اذن) هيه .
- (۲) باخو (خودي) به نه سل مه عنا سهره ر (سيده) ياني خودي نيزنا مه بده .
- (۳) د ده ستقيسي دا (دانانو زيران) هاتيبه .
- (۴) من نه زاني مه عنا (ارمش) چي يه لي مه لا احمد ي براي من د بيژي (نه رمش) وشه يه كي توركيه ياني نه وي بسهر هه قدا چوو هه لها .
- (۵) ژ بهر وي كو له نك نه دوره «شبخه كي» بي يان ژي وها بوه «سه د حه يف كو وي شبخه ك نه بو» .
- (۶) «خبيني» هاتيه نقيساندن مه عنا وي روه ن نينه نه گه ر مه خسه دا وي پي (خلوه ت) نه بي يان ژ ووشي (خن) ا عه ربه بي و يا كو مه عنا جهي نه په ندي ژي تي يه سه ح كرن .
- (۷) «نيه» هاتيه نه گه ر «نيا» بايه دگه ل هه ردو كه رتكي ن پيشي ري ك دبو گه ر چ د خوه ندا خودا بزوين ل ده نكي نه ليفي نيزي ك دبي .
- (۸) «مه زن» ب يه ك نون هاتيه نقيساندن به لام ژ وه ك ژ هه ردو كه رتكي ن پاش وي تيبه زانين كو «مه زن» ه ب دوو نون و ژ «هندي بچوك» ژي تيبه زانين كو نه ف ووشه يه (جمع) ه نه ك تاكه .
- (۹) ل سهر ته نشتا بهر په ري خه ته ك كيشايه و وسي خال (نقطه) ل سهر داني يه و ل ژيري نقيسي يه «ري ادم» ياني مه خسه د ژ «باپي» تاماده مه .
- (۱۰) تشته ك وه ك «۷» ل سهر ووشي «مكسي» نقيسي يه و هه روها ل سهر ته نشتا بهر په ري ژي نقيسي يه و ل ژير وي نقيسي يه «اي فقه» ياني مه خسه د ژ «مكسي» فقه هي ته يرانه .
- (۱۱) ناصي: ياني (ناسي) . د هنده ك هه رتيمين كوردستاني دا سيناوي دكه ن (صاد) .
- (۱۲) پيتا (ر) وه ك (د) نقيسي يه لي ژ مه عناوي تيبه زانين كو (ري) يه ياني

«بری» یه. نقیسه فان هندهک جاران (د) و (ر) وهک ههڤ دنقیسی و ههروسا پیتا (ص) ژى وهک (م) ید نقیسی.

(۱۳) طهحل: یانی تهحل. د هندهک هه ریمین کوردستان (ت) یینا وئ مهزن دکهن وهک (ط) لئ تئ و ب (ط) ژى دنقیسن دکهن وهک ووشئ (طهنى).

(۱۴) ئەز نزانم مهعنا «تورى» چى یه.

(۱۵) خالا نونا «باطنى» ئ نه نقیسی بو.

(۱۶) نقیسی بو (گو) ب گاف. بئ گومان «کو» یه.

(۱۷) نقیسی یه «لیشا» یانی «لهیث» یانی شیر. لئ نه دوره «لیس» بئ یانی جهئ عابدان وهک ژ «کوه و حصار» یان بئترین ژ فئ مالکئ ئەم هزر دکهن. تهیرین مهزن وهک (بازه) لیسین خوه د کوه و حصاران دا یانی د کهڤرو چیلین مهزن و ئاسئ دا چیی دکهن. ل دویمهه ژى مهخسه د ژ (لهیث) یان (لیس) عابدان دلئ عابدانه یانی دلئ بهر صیصه. یان ژى هه (لیسا) یه و ب خهله تئ «لیشا» ب (شین) نقیسی یه. چکو (شین) نافرستی وهک (ئئ) دنقیسی.

(۱۸) (درکه) یانی (دهرگهه) یانی (دهرگهه) نقیسی یه ب (کاف) ئ نه ب (گاف) ئ. د هندهک هه ریمین کوردستانى دا بئین کوب زارئ کرمانجیی ژورى تاخیقن دبئین (دهرکی مه) و نابئین (دهرگهه مه) و ئەڤ ژى نه بچوک کهرا (تصغیر) (دهرى) یه د فئ جهئ دا.

(۱۹) ئەڤ نیڤ مالکه د مالکا پئیشی دا ژى هاتبو نه دوره ب ئەسل کهرتهکى دیتر هه بئ و ب خهله تئ ئەڤ کهرتهک د جهئ ویدا هاتبئ.

(۲۰) «خر ب کی» هاتیه د دهستنقیسی دا لئ تیبه زانین کو (خراب کی) یه.

(۲۱) بئ دچئ «لئ بدم» بئ. مهعنا فئ کهرتهکئ ژى بو من روهن نینه.

(۲۲) وهکو کهفانهکى د پئیشیا نه جدئ فه تئ نقیسی بو بقی ته خلیتى (نجدیقه تئ). مهخسه د ژ نه جدئ هه ریم (نجد) بیه ژ جهزیرا عه ره بئ.

(۲۳) خالا (زائ) نه نقیسی بو.

(۲۴) نقیسی بو «برقه» ب (ق) ئ لئ یاراست (به رقه) ب (ف) یه چکو مهخسه دا فهقهه تئ تهیران ئەوهیه کو دبئین شهیتان بهرئ خوه د دا به قبله تئ و سهرئ خوه د چه ماند.

(۲۵) «گو» نقیسی بو.

(*) «ژحقرا» هاتیه به نه دوره (ژ حقرا - قهحرا) بئ یانی ژ عاجز بئ.

(۲۶) «قصت» یانی (قصد) هندهک ژ کوردان دالا وئ دکهن (تئ) دبئین (قهصت) و ههروسا (قهست).

(۲۷) نقیسی یه «خبر» ب (ب) نهک ب (ی). بئ گومان خهله ته مهخسه دا وى خپرو سنه ته.

(۲۸) «لجهدا» هاتیه به نقیساندن (ل جهدا) یانی ههردوى چاخیدا یهک سهه بهر صیص ب غهلهت چو. نه دوره ژى (لجهدا) بئ یانی رئ یا راستی غهلهت کر و چو ب جهعدا غهله تئ دا هه وهکو فئ هزرئ دکم ژ نیڤ مالکا پاش وئ کو دبئین «بئ گومان رئ اختلاف کر».

(۲۹) «مزگتی» هاتیه به نقیساندن یانی (مزیهفت - مزگوت).

(۳۰) شاشی دقئ کهرتهکئ دا ههیه ب هزرا من «قزی» خهله ته و یاراست (قسئ) یه یانی (قصه) و حکایه تئ ژ فئیدئ فه ببئین.

(۳۱) باخوئ: یانی خوهی و مهزن و سهروه رئ مروڤ مهخسه ده ل فئیدئ دا خودئ یه. هه د (بهر صیص عابد) دا بئ بیه کو فهقهه تئ تهیران «باخوئ» بو (میر) ب کارهینا به «مالخوئ» ژبو وهزیری میر ب کار هینا به. شیخ نورالدینی بریفکانی ژى (باخوئ) ب کارهینا به د سهه رها تیا (شاه سهه رها تئ فارسی) دا یاکو پشکه که ژ کتیبیا و بیا دهستنقیس (ذخرة السالکین) ه یاکو ژ ئالیئ مهغه هاتیه دیتن ته ماشه (پاشکوی عیراق) بکه ژماره (۳۵ و ۳۶) ساله ۱۹۸۰ و ههروسا روژناما (العراق) ژمارا روژا (۳/۴/۱۹۸۰). مه نه زانیه (باخوئ) نهود کرمانجییا ژورى دا ب کار تیبه لئ (مالخوئ - مال خوئ) گهلهک ب کار تیبه دبئین «مالخوئ مالئ» یانی خوهی وئ و مالخوئ فلان ژئئ یانی مئیرئ وئ دبارا (باخو) فه پرسیارم کر ژ بهرکه تئ سهیدا محمد نجیب بهرواری کو مروغه کی شههزایه و ژ خه باتکه رین به هدینانه و گوت گهلهک ژ مه سیحیان ژ بهر زولما مروقتن خراب خوهیان دابونه پال هندهکان ژ مسلمانین کوردان هه تا وان ژ زولما خه لکین دیتر پارین ئیتر بئ مه سیحی بو بئ مسلمان دگوت (باخوئ - باخوئ من) و هه که هندهک کهس تهعدای لئ کر با باخوی وى بهرگری لئ دکر هه تاب شههه تفهنگ ژى هه دقئ بارئیدا پرسیارم نارد بو قه شه بی زانا سهیدا (البیر ابونا) ئ زاخوی ل بغداد ئەوئیزئ بو من نقیسی د کاغهزا عه ره بیا خوه دا یاکو ب میژویا (۳/۵/۱۹۷۹) ه و دبئین پهیقا «باخوئ» ژ دوو په یڤ پئیک هاتیه: (بئ - بیت) کو (ئارامی) یه یانی مهخسه دا وى په یقا «با» یه و دبئین ب مهعنا جیه تیبه و ههروسا ژ په یقا «خوا» کو کوردی یان فارسی یه کو ب مهعنا خودا (الله) ه یان ب مهعنا (خوهی) یه و پاشئ بو هه مو سهروه ر و دهست هه لاداره کی ب کار تیبه و باخوی د زمانئ (ئارامی) یا نهودا و چه ند زمانه کی دیتر دا ژى ههیه ئەوا باه تا گوتنه باخوی و (باخوس) ههردو وشه ی نیزیکى بهکترن. (باخوس) ژى

ناقى خودانين رومانيان و يونانيان ههروهك (المنجد فى الاعلام) د بهحسا «باخوس» دا هاتيه ههروسا تهماشاي كتيبا (موسوعة الخط العربي ل ١٩٣) بكه يا ناجى زين الدين مهلا خهلهفى نهمرد نامهيهكيا ياخوه دا نقيسىيه و ديبترى: كرمناج بو مروقهكى مهزن و سهروهه ژ مسلمانان ديبترن (باخوى) و بو مهزن و سهروههكى غهبرى مسلمان وهك مهسيحي ديبترن «كهف خوى» .

(٣٢) من نهزاني نهف ووشاهه «كشته» (كهشتى) يه يان (كوشته) يه يان (گهشته) يه لهورا من وهكو خوه نقيسى و هيتلا.

(٣٣) نقيسهقان نقيسىيه «خاصكي» كورد ديبترن (خاص) و (فلان كهس خاصى خودى يه) بى شهده يانى مروقهكى قهنج و صالحه . بهلكو جيته دزاني جار ههيه ب (شده) و جيته بى (شده).

(٣٤) ووشى «ياخو» د نيثف بهيتا دوو كهفاناندا نقيسيبو نزانم چما؟ لى نه دوره «باخو» بى يانى خودى نهو بره نيثف ئاگرى.

(٣٥) نقيسهقانى قى كتيبي گهلهك جار ان (ى) يا دويماهيى وهك دو قى (سين) و (شين) ئى د نقيسى ب تنى مروث ب نيشانا جه و كيشا عهروزا شعري فرقتى بى دكه وهك د قى مالكي دا.

ديسان دبارا قى مالكن دا من ديبترن تشتهك ژ كهرتكا چوارى كيمه بى دچى وهابى:

«دا نهكه قى د هلاكه تى» .

(٣٦) نقيسىيه «قيرا» يه ب (قاف) لى نه شكه رديه «قيرا» يه ب «قى» .

(٣٧) نه دوره وها بى «عالم ب علمى ره ب بى» .

(*) دو جار (دهنگ) ب (دال) هاتىيه نه دوره نيثك ژوان (رهنگ) ب (رى) بى .

(٣٨) نهف ووشا هه بو من روهن نه بو له سهر (كاف) ي تشتهكى بچوكى وهك سهر (فتحه) هه يه .

(٣٩) دو خالين (ى) نه هاتبونه نقيساندن .

(٤٠) شومى هاتيه لى دلخ (شومى) يانى (شومى) بى وهكو كيشا شعري دخازى .

(٤١) «زعلا» ب عهينا بى خال هاتيه نقيساندن لى يا راست «زهغهلا» زهغهله . زهغهله مروث سست و خاى و بى وهجه ههروسا نهو دهغهله و زيوانا د نيثف دهخلى دا هشين دبى . ته ماشه فهرهنگا جگهه خويين بهرگى (٢) ئى بكه .

(٤٢) (كويهك) سه بى نيره پاش هددى بلوغى .

(٤٣) د كوردستانا باكو ريدا كورد ديبترن «نفت» يانى (نفت) و نابيتن (نفت) .

(٤٤) «بركه» هاتيه نقيساندن يان «بركه» يانى و (كره يارى) .

(٤٥) «مير» د باتى (مير) هاتبويه نقيساندن .

(٤٦) «دژمن» نهكو «دوژمن» هاتبويه نقيساندن د كوردستانا باكو ريدا ئى ديبترن «دژمن» و ههروسا زمانى نهدهبى كوردى ل نك فهقهه تهران گهلهك ب زارى ميللى يانى (عامى) دچى لهورا نه دوره ههروى (دژمن) نقيسى بى لهورا من ئى نه گوهروى ب (دوژمن) د ئيملا بى دا .

(٤٧) خهلك ديبترن (بى دهست ميتر - بى دهستميتر - بى دهسميتر) . نه دوره خهلكى هندهك دهقهرين كوردستانى بيبترن (دهستميتر - دهست ل ميتر) يانى نهف (لام) ه دقى جهيدا لاما (تعريف) (لام التعريف) عه ره بى به ئيخستنه سهر په يقا كوردى . يان ئى نه دوره (لام) ب خهله تى دقى په يقى دا هاتبى نقيساندن .

(٤٨) «بجهدان» ب خهله تى هاتىيه نقيساندن يا راست «تهجدان» ه ته هه ججود كرنا نهو نميژانه يه يانى نميژن سوننه ت (ژ غه ير سوننه تين نميژا عه شايى) بى كوب شهف تينه كرن و عاده ت ئى پاش نميژا عه شايى هه تا پيش فه جرى تينه كرن .

(٤٩) «داكه تى» يان «راكه تى» هاتىيه نقيساندن نه دوره خهله ت بى و ياراست (دركى - دهركه تى) بى يانى وهك هه يقا دهركه تى سپه حى يه .

هه كه (راكه تى) بى نهوه راكه تى ژ بوگيا و دهخلى تيبه گوھن ياكو ژ بلندي و هر خه لايى بهلكو كه تى . ديبترن گيايى وى وارى هنده زهحف و ب قوه ته هه مى راكه تى يه و په چن بو به . هه كه نهف په يقه (راكه تى) بى مه خسه د ئى هه يقا چارده هى يه .

(٥٠) نزانم «قراكه تى» چى يه خهله ته يان نه ب هزارا من (قيراكه تى) يه يانى ديبترى نه ب مه سه لى كه تن و چونه سهر مه سه لى .

(٥١) «نداكت» هاتىيه ههروسا د مالكا پاش وئ ئى دا . لى يا راست (اداكت - نه داكت) ه يانى كهس نينه وصفى وئ نه دا بكت و ب جيته بى .

(٥٢) «اشك» هاتبويه نقيساندن نه شك ب فارسى روندكا چاقه .

(٥٣) «قانلان» ب (نون) هاتيه نقيساندن بهلكو يا راست (قاتلان) ب (تن) يه چكو ديبترى ههردو كه زيبن وئ وهك جوھتى مارانه و مروقى د كوژن .

(٥٤) «بكر» هاتيه لى نه دوره (بكرى) يان (بكره) بى .

(٥٥) (سرداره) هاتيه نقيساندن و ههروسا (صياده) د كه رتكا پاش وئ ئى دا لى بى دچى «سرادارى و صيادى» و ههروسا (بكرى) بى . بكر ئى يانى كچ .

(٥٦) «رقفا» ب شه ددا (فى) ئى هاتيه نقيساندن چكو (رف) عه ره بى به و (جمع) وئ (رفوف) و (رفاف) ه . د پيشدا قيايه بنقيسى «ژ رهنگى» لى تمام نه كره و د ژيرى را «ژ خوينا» نقيسى يه .

(۵۷) «دخوده» نقیسی به دبانی «دخودا» ئەفا ههژی ب تهخلینا ئاخافتنا خه لکی بازاری جزیره دور و بهرتن وینه ژ ئالیی نقیسه فان یانی نقیسه فانین فی کتیبی فه پیدا بویه چکو د ئاخافتنا (مکسی) دا بازاری فهقه هئ تهیران و سانینه یانی (ئەلیف) ا دویمههیی یا پاش (دال) و (ری) ناکه نه بزویین «ه» .

(۵۸) «بع کتی» هاتیه نقیساندن. یانی شهیتان د خهودا پخ کره کچکی و ترساند و ئەوژی نهخوش کهت ب نهخوشیا دهرونی (مرض الاعصاب) ئەز وه دگه هم دبیتن بو نهخوشه کی وها: (شهیتان پخ کره یی) د ناچا طوری دبیتن (بع) دباتی (پخ - پخ).

(۵۹) «پیر عفیا» د نیف بهینا دو کهفاناندا نقیسی بو مهخسه د (پیر هه فوک) ه ل جهی مکسی و ل بوتان ژی نابیتن (پیر عفی) یان (پیر عه فوک) نه دوره ئەفا هاتیه نقیساندن ژ ئاخافتنا روژ ئافیا دجله و جزیری بی و ژ ئالیی نقیسه فانین کتیبی (به رصیعی عابد) فه «پیر عفیا» یانی (پیر عفی) یان (پیر عفو) هاتیبی نقیساندن. پیر هه فوک ژی پیره ژنه کی ئەفسانه یه وه دیوا می یه و ژیرا دبیتن (پیرا مروث خوره) ژی دباوهریا کوردان دا پیر هه فوک د له شی خوه دا وهک مروثه لی یا قریژو و پرچ ئالوز و قه بیحه و مروث خوره وجودایه ژ (پیرا سحر باز) یا کو روحا خرابیی هه به و ب مه کر و فنده سحری ل خه لکی دکه و هندهک ئیشین وها خراب د ده نه بال وئ. دبیتن پیر هه فوک بچوکان دره فیتی له ورا ژنک بچوکی خوه ژ پیر هه فوک د ترسیان هه تا کو شهت دهر نه که فن دره فه ویان ژ مالان دور نه که فن ویان نهره حه تیبی نه کهن. ناقی پیر هه فوک د حکایهت و ئەفسانین کوردیدا گه له ک هاته.

(۶۰) (کنیکا) هاتیه نقیساندن ب هزرا من (کنیشکا-که نیشکا) یه. که نیشک یانی کچ .

(۶۱) «بزینا» یانی (ب زین) ا کو خزمه تا وئ تی به کرن یانی یا کو وهک ستیا (زین) ه د جوانا خوه دا. یان ئەسلج وئ (به زینه) یه یانی بله ز چون بو خزمه تا وئ چون ب هاوار ویتفه. هه که مهخسه د (زین) بی ئەفه فهقیی تهیران ژی وهک علی هه ربیری و مه لای جزیری ناقی ستیا زینا دل به را مه می ئالان هینا.

(۶۲) «دشت» ب (شین) ی هاتی به نقیساندن لی یا راست (دهست) ه.

(۶۳) هیشهت: فهقیی تهیران په یفا هیشهت د هندهک ژ به ره مهین خودا ئینایه وهک ل (به رصیعی عابد) دا و د (شیخی صنعانی) دا ژی وهکو دبیتن:

ناھ و فغان دهر بون هه زار

چه ندی هه بون دهر ویش و یار

هه میان ژ شیخ کر پرسیار
بازار و خه لکی هیشه تی
د ده نه که کی دیتر دا هاتیه:

«بازاری و خه لکی هیشه تی»
دجهه کی دیتری شیخی صنعانی دا هاتیه:

یا قه نج ئەوه مه ستور بکن
نابت سرئ مه نشور بکن
دابین ژ عامی دور بکن
ب دهر که فن ژ هیشه تی
ژ هیشه تی ب دهر که فن
پانصه د مرید به رکه فن

هه روسا په یفا هیشهت هاتیه دوئ قه سیدا تهیراندا یا کو پیتشیا وئ ئەفه یه:

«ئیرو وهرن لازم وهرن جیران و خه لکی هیشه تی»

هه روسا هندهک ژ وان شاعرین پاش و بیژ ئەف په یفا هه هینایه وهک شیخ نورالدینی بریفکانی و شاعر ابراهیم ئاغا. شیخ نورالدین د چیروکا شاه سه نجه ری فارسی دا دبیتن:

یهک سه ر ل من حازر بین
قیکرا وهرن ناظر بین
وهقتی صوی ظاهر بین
خارج بین ژ هیشه تی

ابراهیم ئاغا دبیتن د شعره کا بلاف نه کراییی دا و ئەم چاخنی وی ژی نزانین:

وهر بومه دهر شه هری غه بیب
من قه ط نه بو طلع و نه صیب
بی هس کرم به ژنا حه بیب
جیران و ئەهلن هیشه تی

مده ده کی گه له که ئەز د مه عنا (هیشه تی) قه دکولم. من کاغه زهک ژ بو قوتابیی خوه مه لا خه له فی بافه بیی چه له نگ نقیسی ئەوی ژی د ولاما خوه دا دبیتن هندهک ژ عه شیره تین بوتان و مکسی په یفا هیشه تی ب کار تین ب مه عنا بوش و مه زن وهکو بیتن بغداد بازاره کی هیشه ته یانی بازاره کی مه زنه. مه لا احمد برای من کو گه له ک شه زایه دبیتن هیشهت نهو بویه تاخا روژ هلات ژ بازاری شاخا

هه‌کاریا. دبارا مه‌عنا په‌یفا (هیشته) پښه نامم شاند بو کاک خدری پیر سلیمان له‌عین سفنی پاش کوژ پیره‌میرین ئیزیدیا پرسى به‌دیژی د ناما خودا یا کو ب میژوویا (۱۹۸۷/۷/۲۳) ئی‌به‌دیژی هیشته ژ بو جیه‌نشینه‌کی تی به‌گوه‌تن کوژ گوند مه‌زنتر بی یانی بو (قصبه) تی به‌گو‌تن. وه‌ک بیژن (عین سفنی) کو مه‌له‌ندا قه‌زا (شیخان) ه‌هیشته‌ته‌کا خوه‌شه.

دایکا ره‌حمه‌تی مه‌لا محمد نه‌جم مه‌لا اسماعیل با‌فیه‌یی کوژنه‌کی قورن‌ان دخوه‌ند و ب دین بو د گوت: (هه‌که مرو‌فک سه‌د سال عبادت بکه ل سه‌ر بانی هیشته‌تی و لی فلان گون‌ه‌ی بکه خودی ژى عبادته‌ی وی قه‌بول ناکه). من ژ عبدالعزیزی نه‌قیبی وی پرسى گوتم هیشته‌تی چی به‌گوت مه‌درسه‌یه. نه‌ز فی یه‌کی باوهر دکم چکو (ها‌قیشتته) د زمانی (نا‌قیستا) دا بو فه‌قیبی خوه‌ندنا دینبیا زه‌رده‌ستی هاتیه‌ گوتن وه‌ک د فه‌ره‌نگی (ئیریه‌ن شا‌ج ل ۲۹۳) دا هاتی‌یه یا سه‌یدا محمدامین هه‌ورامی یان بو‌هاو روحانی هاتی‌یه و د زمانی په‌هله‌وی دا هم په‌یقه بویه (ها‌قیشت) ئیدی نه‌ دوره هیشته‌تی دق‌تی په‌یفا کوردییا ئا‌فستایی هاتیب و ب مه‌عنا مه‌درسا دین‌ی ژئ بی.

ب راستی نیزیکه په‌یفا هیشته‌تی به‌ره‌و نه‌مان بچن چکول سه‌ر نه‌زمانی خه‌ل‌کی گه‌له‌ک کیم تی به‌ب کار هینان نابیژم هه‌که ل نک پیره‌میران مابن.

(مه‌لا خه‌له‌ف ره‌مه‌زانی با‌فیه‌یی) ی مه‌زن هه‌ر دوئ سه‌فه‌ریدا زانی‌یه کو فه‌قیبی ته‌یران له‌هیشته‌تی مایه. لی نزانم (هیشته‌تا هه‌توس) ه‌کو ره‌نگه‌ نه‌قه‌ بی یان (هیشته‌تا به‌ری سپی) به. وئیدی گه‌له‌ک بچن ل وئیدی سه‌ر هاتیا به‌ر‌صیصی هونان‌بی. وه‌روسا نه‌و چه‌ند دیره‌ شیعرا کو نا‌قی هیشته‌تی تیدا تی‌یه.

(۶۴) «بین» هاتیه‌ نقیساندن لی ژ هه‌ردوکه تکین وئ تیتته‌ زانین کو «بین» ه.

(۶۵) «نه‌ن‌بیرنه» هاتوبیه نقیساندن.

(۶۶) «انجد دی» ب (دال) هاتی‌یه نقیساندن ده‌نگی (دال) و (تی) نیزیکه هه‌تن له‌گه‌ل قی ئیکتی ژى کوردی کوردستان با‌کور. نه‌بجته (ابجدت - نه‌بجته‌تی) دخونن یانی دالی د گورن ب (تی) بی جا نه‌دوره ب نه‌سل (ابجدتی) هاتیب نقیساندن ژ ئالی تی ته‌یران قه‌ هتا (قافیه) یا شعری نه‌بی گوهورین یان ژى نه‌ گوهورینا قافی ل ئالی تی ده‌نگه‌یه نه‌کوژ ئالی تی نقیساندن قه‌یه یانی ب (دال) هاتی‌یه نقیساندن لی ب (تی) تی به‌خوندن هه‌ر وه‌کو (ص) و (س) کو فه‌رقی ناکه‌ن د نیف به‌ینا وندا (قافیه) دا وه‌ک مه‌سه‌لا (دال) و (تی). دبارا شاعرین کورد نه‌قاهه ب (جائز) زانینه لی شاعرین عه‌ره‌ب فی‌یه‌کی (جائز) ناکه‌ن.

(حساب نه‌بجته‌د) ئی یانی نه‌و حیسانی تی به‌کرن ب حوروفین (ابجد، هوز،

حطی... تا دویمایی یا کو د کتیباندا ب نا‌قی (علم الحروف) قه‌ هاتی‌یه بی دبیژن حروفی (فافیطوس) ژى هه‌می (۲۸) حه‌رفن و هاتنه‌ بلا‌ف کرن له‌ سه‌ر هه‌ر چوار طه‌بیعه‌ت (الطباع الأربعة) کو (ئاگر و ئاخ و با و ئاف) هه‌روسا هاتنه بلا‌ف کرن له‌ سه‌ر هه‌ر دوانزه‌ بورجین فه‌له‌کی و هه‌روسا قوناعین (منازل) هه‌یف و وان ستیرین کو هات و چون‌ی دکه‌ن بو نمونه. (ئه‌لیف) مه‌رته‌باوئ ئاگره و (بی) ئاخه و (جیم) بایه و (دال) ئاقه و هه‌وسا دبیژن ئه‌لیف ژ بو ئاگر و روژ و بورجا حه‌مه‌ل و رونا‌هی به‌چکو چواره‌ده حه‌رفین پی‌شبی ژ حورفین نه‌بجته‌دی حوروفین رونا‌هی (نور) و هه‌ر چواره‌ده‌ین دیر بین تارکین (ظلمه‌ن).

حیسانی نه‌بجته‌دی دو‌ف دیرنه‌ چیکر ناوئ ژ بو ئینانا مه‌نفعه‌ته‌کی به‌یان نه‌هیلانا زه‌ره‌ه‌کی به‌ وه‌ک سا‌خکرنا نه‌خوشی. حیسانی نه‌بجته‌دی جوداهی هه‌یه دگه‌ل (طلسم) کو هاتیه‌ گریدان ب علمی فه‌له‌کیاتی قه‌ وجودا هی ژى هه‌یه ژ علمی (وفق) ئی کوژ ره‌قه‌مان تیه‌ه‌ دروست کرن. دبارا کو فه‌قیبی ته‌یران هه‌ده‌ک ژ حیسانی نه‌بجته‌دی و علمی (تنجیم) ئی ژى زانی‌یه. دبارا حیسانی نه‌بجته‌د و وفق و طلسم:

ته‌ماشه‌ روپه‌را ۸۸-۹۳ بکه ژ کتیبنا (ذیل تذکرة اولی الالباب و الجامع للعجب العجاب) ذیل یا فه‌قه‌یه‌کی بی داوئ کورئ عمرئ نه‌نطاکى بی کو خودانئ تذکرة اولی الالباب و دگه‌ل وئ هاتی‌یه چاپکرن له‌ المكتبة الثقافية/بیروت.

(۶۷) «حرز» (زه‌ین) ا وئ وه‌ک (ذال) ئی نقیسی به‌ لی دمالکا دوا‌هیا وئ دا «حرز» ب (زه‌ین) ه‌کی باش تمام نقیسی به. (حرز) ب (زه‌ین) ئی راسته‌ چکو حرز ب مه‌عنا (نقش‌تی - نوشته‌) به. نه‌دوره وها بی (اسم و طلسم و حرز دین).

(۶۸) نه‌ دوره نوصحه‌تی «نصحتی» بی یان «قن» زیده‌هاتیه نقیساندن.

(۶۹) کیماسی دق‌ت که‌رتکین دا هه‌یه نه‌دوره وها بی:

(دخه‌وین دبین باب و دئ) یانی دخه‌وین خودا دبین...

(۷۰) چه‌ند جاره‌کی په‌یفا «باندئ» هاتی‌یه د (به‌ر‌صیصی عابد) دا مه‌عنا (په‌نا) به‌ یانی په‌نا بیه‌نه‌ به‌ر زاهدی و هه‌ده‌ک جارار ژى مه‌عنا وئ بو من نه‌مه‌علومه‌ یان باندئ ژ (بنده) به‌ و عه‌بد.

(۷۱) «یشمخ» ب (ب) ئی هاتیه‌ یاراست (یشمخ) ه‌کو نا‌قی یه‌کی به‌ ژ (اصحاب الکه‌ف).

(۷۲) «ناسق» ب «نون» هاتی‌یه نقیساندن لی ژ به‌ وئ کو دگه‌ل قی جه‌ی دگه‌ل مه‌عنا قی مالکی نه‌ته‌بایه‌ له‌ورا نه‌ز هه‌ر دکم کو نه‌ف په‌یقه «فاسق» بی.

(۷۳) «گمره» نقیسی بو یانی (گومره‌ه) ب (کاف) لی یا راست «گومره» ه‌کو

په‌په‌په‌کی فارسی‌یه یانی ته‌وئ ری وندا کری.

(۷۴) ل نک من وهایه «نارنج له بانئ گونبه‌تن» مه‌خسه‌دا وی ته‌وده کو نارنج کو
گرفته‌ره خوه ل سه‌ربانی گومبه‌تن ناگرئ نا سه‌کنئ چکو هه‌ردو و خرین و مروفتن
جاهل ژئ شیرهدت دگوئی ویدا راناوه‌ستئ.
(۷۵) ئەف نیف مالکه د نیف به‌ینا دوو که‌فاناندا نفیسی بو پئ دچی خه‌له‌تی که‌تینه
تیدا.

(۷۶) د ده‌ستنفیسی دا وهایه:

«کیم فهمی و فهمی و جاهل دکن» بئ گومان هه‌له‌که زیده هاتی‌یه نفیسانن یه‌ک ژ
هه‌ردو «فهمی و» زیده‌یه.

(۷۷) «خملا و بکن» هاتبو یه نفیساندن.

(۷۸) «پرنچک» هاتی‌یه نفیساندن لئ ب هزرا من (پرچک) یانی پرچا سه‌رئ وئ
چه‌نبره یانی خه‌له‌ک خه‌له‌که.

(۷۹) «نافتی» ب (نون) هاتی‌یه نفیساندن د ده‌ستنفیسی دا یاراست (بافتئ) یه ب
(بئ) «بافت» ب فارسی ب مه‌عنا چین (نسیج) ه و مه‌خسه‌د ژئ قوماشه.

(۸۰) مه‌نزانئ «مداه» چی‌یه لئ نه‌دوره (مداه) به‌عنا (مدح) بئ.

(۸۱) «شالگه» هاتی‌یه نفیساندن. هه‌که شالگه بئ مه‌عنا ته‌ختی شاهه چکو‌گه‌ه
(گه) ل فارسی دا بو ته‌ختئ شاه تئ یه گوتن.

(۸۲) «لوکبا» ب (لام) ی هاتی‌یه نفیساندن لئ ئەشکه‌ره‌یه کو که‌وکه‌با (کوکبا) یه.
که‌وکه‌ب یانی ستیر.

(۸۳) «تجار پروه» هاتی‌یه په‌روه یانی بئ باکی یانی خوژئ قه‌ نه‌دا.

(۸۴) قائم ل ری: یانی د ریئا خودیدا هه‌ر نمیتژ دکر د شه‌قان یان ژئ یئ کو د ریئا
خودیدا وه‌ستایه و بئ طاعتیا خودئ ناکه و ب هه‌ردو مه‌عنان دبی.

(۸۵) «نیموان» ب (نون) هاتی‌یه نفیساندن لئ دیاره (لیمو) ه یانی (له‌یون) ه کو
(لیموان) ه یانی (لیمو-له‌یون). دار و به‌رئ لیمو نیزیکی پرته‌قالت یه. «نیم»
ژئ داره‌کی مه‌زنه ل هندستانئ هه‌یه ب به‌ره و بیه‌نا گولین وئ ژئ خوه‌شه وه‌ک د
(فرهنگ عمید) دا هاتی‌یه لئ ئەفاهه باوهر ناکه‌م ل ئەده‌با کوردیدا ب کار هاتین
و (نیموان) ژئ پئ ناچئ ز «نیم» ئ بئ چکو هه‌که وا بایه بئ بگوتا (نیمان)

(۸۶) ئەفه ئیشاره‌تی ئایه‌تا قورئانئ یه «ألسْتُ بریکم قالوا بلی» مه‌خسه‌د ژئ (روژا
قالوا به‌لائئ) یه یانی خودئ ژ روژا (قالوا به‌لائئ) قه‌ ل ئەهینبا به‌رصیسی نفیسی
بو کو بیئ به‌نده‌وارئ وئ کچئ و بکه‌فتئ د گونه‌هی (زنا) ئ دا. یان بیترین بیئ
مه‌حبوسئ ئەقینا وی.

(۸۷) یان: (ئو داد ل شیخ گرتی برین).

(۸۸) «لعابدا» هاتی‌یه نفیساندن د ده‌ستنفیسی دا.

(۸۹) سئ جار «بیم» دفتئ مالکئ دا هاتی‌یه و سئ «بیم» د مالکا پاش ویدا
هاتی‌یه. ئەف په‌په‌ (ببیم) ه یانی ببیتم.

(۹۰) په‌په‌که دفتئ نیف مالکئ دا زیده‌یه ب هزرا من په‌په‌شا «زه‌ر» زیده‌که‌تی‌یه
تیدا.

(۹۱) «گونا» ب (نون) هاتی‌یه نفیساندن د باتئ (کوتاه) ب (تئ) ئ.

(۹۲) «زه‌د» هاتبو یه نفیساندن لئ خه‌له‌ته.

(۹۳) خه‌له‌ت دفتئ که‌رتکا هه‌دا هه‌یه.

(۹۴) ب هزرا من «پیره بابئ» یه و هه‌روسا ژئ ئەز هزر دکم نیف مالکا پیتشی وها
بئ:

«ئەز نزانم فتی جه‌وابئ»

(۹۵) ژ به‌ر کو من نه‌کاری فتی په‌یفتئ زه‌بت بکه‌م من وه‌کو خوه نفیسی. پئ دچی
ئوه‌ل جار نفیسی بئ (اختیار) لئ پاشئ کره (اختمار).

(۹۶) ب هزرا من «م پئ کرن» ه هه‌ر وه‌کو کیشا شعری ژئ وها دخازئ.

(۹۷) «دفتئ» یان «رقتئ» یانی ره‌فتئ یه. ئەگه‌ر ره‌فتئ بئ دبی «برصیص گرن» بئ
یانی ئەو ره‌فتئ و به‌رصیص گرتن.

(۹۸) زیبه‌ند: یانی (سیر به‌ند - سیر به‌ند - سحر به‌ند) یانی سحر باز یانی حیله
که‌ره. شاعر دبیژئ ره‌نگی وی وه‌ک بئ سیر به‌ندا بو.

(۹۹) د پیتشا نفیسی یه «بی خاتری» پاشئ کره «بخاتری».

(۱۰۰) «مفر» ب (فتئ) هاتبو یه نفیساندن لئ ژ مه‌عنا وئ تئ یه زانین کو «مقر» ه
یانی ب (قاف) ئ یه.

(۱۰۱) «کفی» ب (فتئ) هاتی‌یه نفیساندن د ده‌ستنفیسی دا لئ پاراست (کفی) یه
یانی ئەمیری وی بئ ب ئەبیه‌ض ب که‌فتئ و بئ ب جیه‌ بینئ.

(۱۰۲) ب هزرا من (دال) زیده‌یه و یا راست «خه‌ونئ دبیئت حاکمه»

(۱۰۳) م نه‌زانئ مه‌عنا «فته‌تیش» چی‌یه گه‌لو دبیئ ژ دو په‌یقان پیک هاتی‌یه ژ (قه) و
(تیش). یان ژئ ئەو په‌په‌ (فنیش) ه یانی دبیژئ به‌ند و بازنین ژ من قه‌که‌ن
چکو زیف و زیر ب کیر میریان نابئ.

(۱۰۴) ئەف دو که‌رتکین دو‌یماهیئ پیتش و پاش بیون.

(۱۰۵) خالا (نون) ئ نه‌هاتبو یه نفیساندن.

(۱۰۶) «فکشت» هاتبویه نقيساندن لي تي به زانين (فهگهشت)ه ياني فهجنقي ژ خهوي يان زفري ياني هشيرار بو يان (فهگهست)ه ياني پاشقه چو کو نه دوره نهفه راستر بي.

(۱۰۷) «ثوي» ب (تي) د نيث بهينا دو کهفاناندا هاتي به نقيساندن و په يقه ک ژي ل سهر ويرا هاتي به نقيساندن نه دوره

«بعل» بي کو په يقه کي عهري به ياني بوژن و ميرو ژي تي به وهک په يقا (زوج) کو بو ميرو و بوژن ههردوان تي به. (ثوي) په يقه کي عهري به و ب مهنا (ژن)ه و مهنا وي دقي جهي دا درسته ياني بهر صيص ديبيژي: ژن نه کاري منه.

(۱۰۸) «ينگي» هاتبويه نقيساندن. نه ز نزانم مهنا وي چي به نه دوره خهلهت بي و بدنکي بي ياني (ب دهنگه مهقه).

(۱۰۹) خالين (تي) يا «سهر راست» نه هاتبويه نقيساندن.

(۱۱۰) «بي عبارتي» ياني راست و راست بقی عبارتي ل گهل بهر صيص ناخافتن و ژيرا گوتن (ههيا که ذاب) ياني ههيا دهره وين.

(۱۱۱) نقيسي به «دل سعا» و دژير دا نقيسي به «اي سعي» ياني دل سه عيا کورنتي دکي لهورا مه زاني کو ياراست (سعي) (دل سه عييا) به.

(۱۱۲) «سودار» هاتي به نقيسين لي نيا داورست (سهودا) ب گورا کيشا عهروز (عروض) اي ژي (ر) زيديه.

(۱۱۳) «اشکره» نقيسي به نهکو (اشکرا) ب نه ليفي به وهک «ماجرا» و «بشرا».

(۱۱۴) «بشرا» ب (شين) اي هاتي به نقيساندن نه دوره يا راست «بسرا» بي ب (سين) اي ياني بهر صيص (ب سهر) فه هلاويستن يان ژي (ب سهر) (ب سهر)ه ياني ب سهر ي هلاويستن.

(*) خهلهت که تيه د نيث قی کهرتکي دا چونکه لهنگه.

(۱۱۵) لهنگي دقي نيث مالکي دا ههيه.

(۱۱۶) «نينه» هاتبويه نقيساندن و نهوژي مه خسه دا فه قبي تهيران تينک فه دده به لکو يا راست (بينه) به ياني شهيطن ژ بهر صيص را ديبيژي سه جده بو من بينه.

(۱۱۷) «رته» ب (ري) بي يان «دته» ب (دال) اي هاتي به نقيساندن. (ره ته) ياني بچي.

(۱۱۸) «بينايي» هاتي به نقيساندن ياني ب (بي) اي. مه عناوي بو من نه روهنه نه دوره (بينايي) بي ياني نهو عابدي وهعهده و وعود ژيرا هاتي به دا بين ژ تالبي شهيطني فه يان (بينايي) به.

(۱۱۹) «فروار» هاتي به نقيساندن. نه ز نزانم مهنا وي چي به نه دوره نه مه په يقه

(خروار - خهروار) بي کو مهنا وي ب فارسي (باري کهر)ه و دقي جهيدا ژي ديبي ياني نهو ههفتي و يهک سال يان نهو ههفتي ساله ژ طاعه تي بهر صيصي وهک باري کهر بو ياني بهر صيص وهک کهر هک باره کي هلگري و ابو و نهو فه يده ژ طاعه تي خوه نهکر و نهفا ههژي نيشاره تي قی نايه تا قورناني به:

«مثلهم کمثل الحمار يحمل اسفارا»

(۱۲۰) «بر» هاتبويه نقيساندن مهنا (به) دقي جهيدا نه خوه شه لهورا نه ز هزر دکم نهو په يقه «پر» بي ياني شاعر ديبيژي هون خزمه تا خو يا پر ياکو ههوه ژ بو خودي کري ب گونه هه کي وندا نه کهن.

(۱۲۱) سهر ي (کاف) ا «پادشاهکي» نه هاتبويه نقيساندن.

(۱۲۲) «خودي نيه» هاتبويه نقيساندن نه دوره (خودي نيه) بي ياني خو په رستن (عجب و تکبر).

فهره نگوک

ثا

ثاتی: تی، یه، تی. په یفه کی عه ره بی یه.
 نازری: توړه بو، عه نړی.
 ناصی: ناسی، ناسی و سهخت.
 ثافری: (روژا کو ئادهم ثافری) یانی هاته خولقاندن.
 ثانجا: قیجا، نهوجا، ل ویدی.
 ثاواکی: ب ناواکی: یانی ب ته خلیته کی.
 ثهر: نه گهر.

ثه صفیا: مروفتین قه نچ - مروفتین قه نجین خودی بین بزارتین.
 ثه لخناس: شه یتان. چکو چاخه به حس و ذکره خودی تی یه کرن خو پاش قه دده یانی
 خو پاشقه تیخی.
 ئنس (انس): مروث - به نی ئادهم.
 ئه وتاد: چینه کن، دهسته یه کن ژ قه نجین خودی ژ قوطبان مه زنتین.
 ئوستکار: هوستاکار - هوستا.
 ئیلان: مار گه لک جاران مه خسه د ژئ که زی نه که زین دل به ران.
 ئیوان: هیوان - نه یوان.

ب

باندی: به نده - عه بد، خزمه تکار
 بیتم: بیتم.
 بهرات: شهف بهرات شهفه که ل دهه روژین دویمه هیکه دایه ژ هه یفا رمه زانی ب
 عه ره بی ناقی وی (لیلة القدر) ه. بهرات ب مه عا فه رمان ژی تی یه یانی نه و
 نقیسینا ژ ثالیی سولتان فه بی.
 بکر: کچ - کچا عه زه ب.
 بنیاد: بناغه، نه ساس.
 بی سه رومایه: بی سه رما، بی ره نس مال یانی، ده وله مه نده.

پ

په ره یز: پاریز - پاریز کرن ژ هنده ک خارنان.
 پسان: کوران. پسمام یانی کورمام ژ په یفا هاتی کو په یفه کی فارسی یه یان بیژین
 ناری یه.
 په ند: شیرت، نه و گو هتین کو عه قل و شیرت و هک گو هتین پیشیا.
 پیر: ریه ر - ریه ری ئایینی و هک شیخی ته ریه تی و پیری ئیزیدیا. مه عا مه زناهی
 ئ د په یفا (پیر) دا هه یه بو هه می شیخه کی نابیزن (پیر) چونکی پیویسته گه لک
 مه زن و ب ناث و بانگ بی نه و جا هه که په یفا «پیر» ی بو وی ب کار بین. پیر ژ
 شیخ مه زنتره ل نک ئیزیدیان.

ت

ته قران: ب هه قرا، ته قره.
 تلاوت: خوه ندنا قورثانی یه.
 تور: تورا ماسیا پی دگرن.
 تیمار: دهرمان کرن، تیمار کرنا هه سپی یانی محه س کرن و پاقر کرنا وی. ب نه سل ژ
 قی په یفی هاتی یه یا کو ب مه عا دهرمان کرن بویه.

ج

جان: گیان (روح)، جن - نه جنی.
 جه ذب: (جذب) جه زیا صوفیان نه و هیه کو پکه فن له رزی و ره جفی. دوی چاخه غه یری
 جه زییدا نکارن هنده ک تشت بکه ن و هک د نیف ئاگردا رودن و پرنگان پیخنه خوه و
 شیشان ل زکی خوه بده ن.
 جه ما: جقین. ژ په یفا (جمع) عه ره بی هاتی یه.
 جه ود: عبادت کرنا گه لکه ژ نمیز و خوه ندنا ورد و سه له واتان و رونشتن به ره و قبله
 بی ده نگی ژ بو ته فکیر کرنی.
 جیب: به رویک
 جیری: جیران.
 چو: تو. ل ده قه را مکس و وان و شاخا هه کاریا دبیزن: چوجار... یانی توجار...
 چیژ: کچ، فه رخکا چویکا.

ح

حال: حال و حه وال، حال ژى ټووه په كو صوفى بكه قى جه زبى و هنده ك ټاخافتنان بيژى
كو مروث نزانى مه عنا وان چى به لى من ديتى به كو صوفى ل هه ف دگه هن. پى
دبيژن (عزمانى حال).

حه بيس: پى كو د خلوته كى دا دميينى و دهرناكه قى يانى مه حبوس هروسا بو ټو
كه سين د حه بسخانيدا ژى تى به گوتهن.

حوججهت: (حجة) به لگه هينان، ده ليل هينان.

حزر: نقشتى - نوشته.

حشمهت: مه زناهى.

حصار: جهى قاهيم وه كو كه ل ه و په سارى كه قرينى ټ بلند و قاهيم ټفا هم ژى د
كورديدايه لى (حصار) ب عه ربه ب مه عنا مو حاصه ركه رن تى به.

حه به ش (خال حه به ش): يانى خالا رهش وهك ره شاتيا خه لكى ولاتى حه به شى

خ

خاشعان: مروقين ژ خودى ترس.

خاص: تايه تى، مروقى قه نجى خودى.

خرقه: جله ك يى صوفيانه ب قه دهر چا كيت دريژه ب سه ه مى جلا ندا ل به ر دكه ن
جله كى گروزي به و نه ته نكه. من خرقة ل به ر سه يدائى خود يى زانا (مه لا حوسه بينى
مارونسى) ديتى به ل به ربا شنگالى و نهوژى ل نيث ټيزيدبان خرقة مايه و ژ هريى
يان مه رزى تى به درست كرن.

خه شيهت: ترس، ترسا خدى

خه صم: هه قپك.

خورشيد: روژ.

د

داف - داف: دافا كه وان ژ موسى دوئقى هه سپان دروست دكه ن ژ بو گرتنا كه وا به
كرمانجى خارى (داو).

دانا: زانا.

دلوق: حال و په رگالا صوفيانه وهك د فهره نكا جگه ر خون دا هاتى به.
ده واء: دهرمان.

ديباچ: قوماشى هه قريشمى رنك رنكه.

ديتم: روئى - دهم و چاڅ - روممت

ذ

ذكر: خوندا تايهت ورد و دو عايه، بير نينان.

ذمهت (ذمة): كه فالهت، ټه مان، عهد، بهخت. ل سه ر ذمه تا وى به يانى ل به ختى
وى به ل سه ر به ختى وى به.

ر

راجح: ره خه ك ژ ره خه كى ديتر گرانتير بين وهك ره خه ك يى شهينى گرانتيرى ژ ره خى تر.
راجح بو وى ټاخافتنى يان ره ئيى ژى تى به گوتهن كو ژ ټاخافتن و يان ره ئيه كا ديتر
قاهيم تر و راستر يى.

راضى: رازى.

رؤيه (روئيهت): ديقن، خه ون.

ره بهن: ټه و زلامى ژنا وى مرى بين، ب هزرا من ژ پيشا ره بيان (ربان) هاتى به ره بيان
ژى ټه و كور يان ټه و كچه مه سيحى به كو خوه فروه تى به خودى و ل ديزى دژى و
هه كه كور بين ژنى ناهينى و هه كه كچ بين ميتر ناكه. هه روسا ره بهن بو مروقه كى
فه قير و هه ژار ژى تى به گوتهن.

رجالهك: زه لامهك (به رصيص رجالهك بو د شام...)

ره خ: به ركه به كى يى شطرنجى به.

ره مال (رَمال): ټه وى ره ملئ ټه د گرى بو مروقه كى ديتر هه تا بزاني طالع و به ختى وى
يى چه وابه و يان چه وانه.

رند: سپه حى و جوان

رو: روژ، رو - دهم و چاو

روهن: رونك

روسياه: رو رهش

ریاضهت: د ته صه ووف دا نه و په مروقه ک خو گه له ک زه حمه ت بده ب عباده تی څه و
ذلیل کرنا نه فسا خو څه ژ عباده تی گه له ک ژ کیم خارنی و پوشینی جل و بهرگی
گروزی و کیم بها و بی دل کرا خو.

ز

(زه باد) تشته کی بیهن خواهه وهک رونه (دهن) و ره شه دهنده ک ده قرین هندستان و
ولاتی حبه شه دا ژ حبه یوانه کی کوژ کتکی مه زتره تی به درست کرن کوناقی وی
(زه باد) ه و زه باد ژی ژ گوها روکی ژیر چه نه کا وی (کووه ک گوها روکین ب هنده ک
په زانقه هه نه) تی به درست کرن. ته ماشه فرهنگ عمید بکه د به حسا (زباد) دا
هه وسه تیدا هاتی به کوژ (ترشح) ا گوها روکی وی حبه یوانی درست دبی.
زشت: کریت (قبیح).

زه غل: ده غل وهک زیوان و هه ر گبیا به کی ب درک و یان بی درک کو د نیثف ده خلی دا
هشین بی، زه غل مروقی سست و خاڅ و بی و هجه.
زیبه ند: سه ر به ند- سیر به ند- سحر به ند- سحر باز.

س

ساتا: چاخا- چاچن، گاڅا.
سامری: (رهنگ سامری) یانی وهک سامری به. سامری ژی وهک مه شهوره ساحر دک
بویه د چاخن نه بی موسی دا.
د(منجد في الاعلام ل ۳۴۶) دا هاتی به:
(السامریون) خه لکی ده قهرا (سامره) نه ژ (فلسطین) ای یا کو پایته ختی وی (سامره)
بویه یا کو باژاری (نابلس) دجهت وی دا هاتی ناڅا کرن. هه روسا (سامره)
جه ماعه ته که ژ جوهیان مه سه ب (مذهب) هکی جودا هه نه باوه ریان ژ بل هه ر پینج
کتیبین موسی (أسفار) نینه بین کو بناقی (تهورات) څه نه. عباده تی خو ه بان ل
چیا ی جریزم (جرزیم) دکهن کو د باشورا نابلسه نه دوره نهو (سامری) ای کو وهک
ساحر دک هاتی به ناس کرن درست که ری مه زه به بی (سامری) بی.

سپیل: سپلاک، قوم، لم به عه ره بی (رمل).

سیمما: رهنگی رو، چونیتی روی مروڅ.

سو-سوئ: عه نری، غه یدی دبیژن فلان ژنک (ب سو-ب صو) هاتی به یان عه نریه ژ

میبری خو و چویه مالا باقی خو.

ش

شام: ئیفاری، چاخن روژ ناڅا.

شبه: شه څ.

شهبانده: شه متانده. هه که مروقه ک پی وی ژ به روی بچی و بکه فی دبیژن شه متی و
شه بتی لی ب (طی) شه مطی و شه بطی. شه بتانده یانی ل ناڅ و هردا (ل خونتی
شه بتانده) یانی ل خونتی و هریو.
شه پال: رنده، یان گه له ک سپه چی.

شه حتانده: ژ ریبا راست ده رکر، هه که مروقه ک پی وی ژ زک ماکی سه قه ت بی یانی
ئیش نه که ژیرا دبیژن شه حت، هه که مروقه ک پی وی خو هه که ت و نه رز نه گرت و
که ت دبیژن پی من شه حتی و که تم. رهنگی وی شه حتی یانی زه ر بو، چو.
شه مرانده: واز هینان و به تال کرن (ناشه مری) به تال ناکه. واز ناهینتی.

شه مل: شه ملکه نهو میزه ره به کوژن تاقیژن سهر پشت ملا خو و ب پشتا خودا به رد
ده. هنده ک ژ مروقی دینی ژی که فی به ک مه زن تا قیژن سهر ملی خو و پیڅه به ر
دده وهک شه ملیک و نه وه ژی شه ملکه. هه روسا بو سجاده کا نمیژن ژی دبیژن
(شه ملیک).

شه طوطی: طوطیا ژ هه می طوطیان سپه چی تر یانی شاه طوطیان. طوطی طوطک
ته بری طوطی به کوژ بهر سپه جیتا هیا وی ته شبیهی نه قینداران پیڅه تی به کرن.
شوم: مروقی نه ره حه ت و نه سه کنیه ژ (شوم) ا عه ره بی هاتی به. ژ بو هیستر و هه سپی
سڅک ژی دبیژن (شوم).

ص

صه ح دکئی: (سه ح دکئی) یانی گو ه لی دبی و دبه یسی، سه ح دکئی یانی ته مه شا دکه و
به ری خو د ده بی. تی به گو هتن دوکتور سه ح دکه نه خو هشی یانی (فحص) دکه.
صیه ت: (ژ صیه تی) یانی ژ زاروکا تیبین، ژ بچو تکا تیبین.

ط

طه حل (ته حل): تال.

طه‌نی: ته‌نی - ته‌نیا ره‌ش.

طور: چیا، چپای (طور سینا) ووشه‌یه‌کی ئارامی‌یه.

ع

عاج: هه‌ستی‌یی فیلیتی.

عبره‌ت: ته‌جره وهرگرتن ژ ئیشه‌ک بیان کاره‌کی خراب و ب زه‌ره‌ر.

عصا: کوپال، هه‌ر داره‌ک کو مروف ب ده‌ستی‌ی خوه‌ بگری.

عود: دار، عود داره‌که ل هندستانی هه‌یه بیته‌نا دوکه‌لا وی خوه‌شه له‌ورا د چشاتاندا

تیخن نیف ئاگری هه‌تا بیته‌نا خوه‌ش بلاف ببن، عود ئامیره‌کی موسیقایه وه‌ک

د(فرهنگ عمید)دا هاتی‌یه.

عه‌نیه‌ر: تشته بیهن خوه‌شه ژ رویتی‌ی یان مه‌عدا ته‌خلیته‌کا ماسیا درست دین وه‌ک

د(فرهنگ عمید)دا هاتی‌یه.

ف

فراسه‌ت: هزرا تیژ. وه‌ک مروقه‌ک ژ دیتنا مروقه‌کی دیتن بزانی ته‌بیعه‌ت و ئه‌خلاق و

نیه‌تا وی چی‌یه.

فهیت: شهرم، شهرم کرن.

ف

فه) ب مه‌عنا (د) دشعرتین شاعرین که‌قننن وه‌ک مه‌لای جزیریدا تی‌یه. ته‌یران

دبیژن: «ماکه‌س فه بیرتی باب و دا» یانی ماکه‌س دبیرتی...

فر (ل فر): قنیدن، ل قنیدن.

ق

قه: قه‌ت (قط)، مه‌لای جزیری دبیژن:

«قه دبت وه‌ک ته شه‌پالی نه د شام و نه د شهرق

کی نیشاندا د جیهان مثلن ته خوندکار و شه‌هی

یانی قه‌ت دبت وه‌ک ته شه‌پالی... مه‌عنا پرسین (استفهام) دوئی رستی (جمله)دا

هه‌یه کو (قه) تیدا هه‌بی. یانی (ما قه‌ت دبت وه‌ک ته شه‌پالی...) ته‌مشا (قط)

بکه.

قصی: قسه (قصه) و حکایه‌ت.

قه‌ط (قَطُّ): هه‌یج جاره‌ک، تو جار. قط د عه‌ره‌بی دا بو چاخنی بوری (ماضی)یه ب

عه‌کسا په‌یفا (أبدأ) تی‌یه گوه‌تن (لم أفعل ذلک قط) و ناین گوه‌تن (لن أفعل

ذلک قط). یانی دگه‌ل چاخنی بوری ی‌یه.

قه‌نج: باش (چاک).

قولزوم: ده‌ریا یا سوهره (البحر الأحمر)

ک

کابوس: نه‌فس ته‌نگ بونه‌که د خه‌ودا مروف هه‌ست ب خه‌نقاندنی دکه.

کاس: کیماسی - کیماهی.

کاشانی - کاشانیا: جل و به‌رگیتن ژ قوماشی بازارن (کاشان)ی ل ئیرانی د هاتنه

دروست کرن.

کسوه‌ت: جل و به‌رگ.

کلابان: جه‌معا (کلب)ه یانی سه‌یان.

که‌لات: قه‌لات-که‌له (قلعه).

که‌نیشک: کچ.

کوپه‌ک: سه-سه‌گ. په‌یشه‌کی تورکی‌یه که‌تی‌یه د نیف زمانی کوردیدا بوو سه‌ی نیره‌کو

بالغ بی.

کوتاه: دویماهییک، ب دویماهی هاتن.

کوفی: کوفیا ژنان کوم و که‌یفا سه‌ری وانه.

کوه: چیا

گ

گومره‌ه: ری وندا کرن، ری وندا کر.

ل

له‌عل: ژ که‌قرتین بهادار ره‌نگی وی سوهره وه‌ک یاقوت. له‌علی به‌دخشان ب ناف و

بانگه ته‌ماشه (فرهنگ عمید) بکه.

لقا (لقاء): گه‌هشتنه هه‌ف.

نہی (نای): بلور (شمشال)

ھ

ھه ٿران: دگھل ھه ٿ.

ھيلبه يي: ٿه جنقي.

ھلڪري: ياب گوري و شوعله وهكو چرا ھلڪري، يا گهش.

ھهوا (ھوي): نفسا مروٿ: ياني وهك نفسا مروٿ ياني دلج مروٿ بچي وان

تشتين نه باش و يان وان تشتين دونيايي بين كو مروٿين قه نجيٿن خودي خود ٿ وان

دور دڪهن.

ھيٿ: ھه تا ٺھو. تي يه گوتن: (تو ھيٿ نه چوبي)

و

وجهت: نالي. (ٿ ٿي وجهت ٿه) ياني ٿ ٿي نالي ٿه.

وهره: ته قوي، خود دور کرن ٿ تشتين حرام و مھكروه.

وھقعت-وھقعتي: روداو- (حادثة).

ليب: حيله. لبيان لي دڪه ياني حيلان لي دڪه.

ليٿ: ليٿ - لهيٿ.

م

ماجره: سهر هاتي، ٺهوا رودايي و قهومي.

ماوهر: ته خليته كا بيٺن خوشا يه وهك مسڪي.

محنه: دهر و بهلا و زهحنه.

مزگهت: مزيه فت - مزگهوت.

مشتان: رامالي، ل بهر خوهر وهك لهي تشتان ل بهر خوهر ديه.

مهصلهت: مهصله حهت.

مهدهر: مهدهرچي (شفاعة) كهر.

موره يي (مري): بيٺو بچوٺي د عه ليني ٺه خلاق و عاده تين باش و ههر وهك

خوهر ندي ٿي، (مري) رتيهر و مورشيد، خودان كهر.

موره صصهع (مرصع): ٺهو تشته به كو هاتيه خه ملادن ب تشتين وهك عه قيق و

مهرجان و ياقوت وهك تاجين مه لكان (تاجا موره صصهع).

موعته كف: (اعتكاف) ٺهويه كو صوفي يهك بكه ٿي خلوي و نميٿ و عبادت بكه و

كه م خو پيشاني خه لڪي بده وهك خو حه بس بكه دخلوه تي يان دمزيه فتني دا.

موغاره: شكه فت.

ن

ناحه مي: ناحه وي، صه برا وي نايي.

نازه نين: شوخ و شهنگ.

ناقص: مروٺي كيم، بي قيمهت.

ناگهان (ناگهان): ٿ نشڪه. ته ماشه (المعجم الذهبي) بكه.

نه جد: پشكه كه ٿ جه زيرا عه رهي.

نه دامهت: پوشماني.

نه هه موار: نه ريك نه ل هه ٿ هاتي.

نوڪته: ناخافتنه كي كورت و خوهر وهك ناخافتنين مه لائي مه شهور و (بههلون

كوتيسي ٿ ولايه تا وان).

سەرچاوهكان

- ۱- جگهر خوێن فه رههنگا جگهر خوێن.
- ۲- حسن عمید / فرهنگ عمید ب فارسی به.
- ۳- خدر پیر سلیمان و خلیل جندی / ئیزیدیاتی ژ چاپکراوهکانی کوری زانیاری کوردی ۱۹۷۹ .
- ۴- مه لا خه له فنی بافه یی / دهفته رین وی یین دهست خهت ب ناڤی (گول شهردان) فه نهو ژ چل دهفته ران زیده ترن و له سه ره وه سیه تا وی بو من هه نارتنه .
- ۵- ذیل تذکرة اولی الالباب والجامع للعجب العجاب، دگهل تذکرة اولی الالباب هاتی به چاپ کرن ژ نالیی المكتبة الثقافية - بیروت. ناڤی دانه ری وئ نه هاتی به زانین لی قوتابی به ک یی داود الانطاکی یی خودانی تذکرة اولی الالباب بویه .
- ۶- صادق بهاء الدین / هوزانقانیته کورد - کوری زانیاری کوردی چاپ کره به د سالا ۱۹۸۰ دا.
- ۷- عبدالرقیب یوسف / دیوانا کرمانجی - مطبعة الاداب ل نجف ۱۹۷۱ .
- ۸- دوکتور عزالدین مصطفی رسول / الواقعية في الأدب الكردي چاپی صیدا.
- ۹- فه قیی تهیران / شیخی صنعانی: چه ند دانه به کی دهستنیسی ل نک مه هه یی.
- ۱۰- محمد امین هه ورانی / فه رههنگی ئیره نه فاج ۱۹۸۷ .
- ۱۱- دوکتور محمد التونجی / المعجم الذهبي. فارسی - عه ره به یه .
- ۱۲- ناجی زین الدین / موسوعة الخط العربي بغداد ۱۹۸۴
- ۱۳- المنجد (المنجد في الاعلام).
- ۱۴- شیخ نورالدین بریفکانی / ذخرة السالكين: دانه به کی دهستنیسی له ۲۴ ته موزا ۱۹۷۹ دا ل گوندی کویه قران ل دهشتا هه ولتیری مه دیت د نیڤ پاشماوه یا نامه خانا شیخ نوری شیخ هادی گرده شینی دا. د روزنامه العراق روزا ۳/۴/ ۱۹۸۰ دا گوتاره ک مه دبارا ویدا بلاڤ کرن.

پێست

- 3 پێشه کی
- 5 د بارا فه قیی تهیران دا
- 5 فه قیی تهیران ل جزیری
- 6 فه قیی تهیران و فنک
- 7 مه دره سا فه قیی تهیران
- 8 خلوه تا فه قهی تهیران
- 11 فه قیی تهیران و هیشته و دانینا به رصیصی عابد
- 13 تهیران د نیڤ بهینا میری جزیری و میری میکیسی دا
- 15 ناز ناڤی تهیران
- 16 فه قیی تهیران و فه قیی دهشته توا
- 17 فه قیی تهیران و توما
- 18 په سنا دهستنیسیا به رصیصی عابد
- 20 به رصیصی عابد و شیعرا رستک (تسمیط)
- 24 ناڤی دانه ری کتیبی
- 24 نیڤه روکا قی کتیبی
- 26 ره یین سه رهاتییا به رصیص
- 28 سو دو فه ییدین سه رهاتییا به رصیص
- 30 ده قی کتیبی
- 73 په راویز
- 87 فه رههنگۆک
- 97 سه رچاوهکان